هاوار- ئەزموون: خوێندنەوەیەكی دەروونی بۆ ئەحلام مەنسوور ...*

خەلیل سەلیم

پوختە:

ئەم بابەتە، خوێندنەوەیەكی دەروونییە لەبارەی پەرتووكی "هاوار"ی ئەحلام مەنسوور، كە خۆی لە چوارچێوەی سێ تێگەی دەروونییەوە دەبینێتەوە، كە بریتیین لە: شێوازی ژیان، دەمامك و ئازادی ئەرێنی. لەم خوێندنەوەیەدا سەرەتا هەوڵدراوە؛ تێگە دەروونییەكان بە شێوەیەكی تیۆریی باس بكرێن و لە دواتریشدا لە چوارچێوەی ئەم تێگانەوە، لەبارەی ئەم پەرتووكەوە قسە بكرێت.

پێشەكی:

پەرتووكی "هاوار"، كە لە نووسینی چیرۆكنووس و ڕۆماننووسی كورد، ئەحلام مەنسوورە، لە ساڵی ٢٠٠٩، لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی كتێبخانە گشتییەكان لە هەولێر، لە چاپ دراوە. ئەم پەرتووكە بریتییە لە ٨٦ لاپەڕە، كە سەرتاپای بریتییە لە باسكردنی ئەزموونی خۆی. شایەنی ئاماژەبۆكردنە، باسكردنی نووسەر لە ئەزموونی خۆی، یاخود بڵاوكردنەوەی پەرتوكێك لە چوارچێوەی ئەزموون، یەكەم كاری نووسەر نەبووە، بەڵكو پێشووتریش پەرتووكی تری، لەمەڕ ئەزموونی خۆی لە چاپداوە، بە ناوی "گرەوی چاوەكانی ئەم -ئەزموو"، بەڵام ڕەنگە ئەم پەرتووكە ٨٦ لاپەڕەییەی نووسەر، كە چوار ساڵ بەر لە مردنی نووسیویەتی، زیاتر جێگەی سەرنجبێت، چونكە لە خوێندنەوەی ئەم پەرتووكە ئەوە دەردەكەوێت، كە چۆن نووسەر هەوڵەكانی خۆی چڕكردووەتەوە سەر چەند بابەتێك لەمانەش: خۆشەویستیی، ئازادیی، تابۆكان و ژێردەستەیی و ... تاد.

خوێندنەوە بۆ ئەم پەرتووكە، لە چوارچێوەی هەندێ ڕەهەندی دەروونیی خۆی دەبینێتەوە، كە نووسەر لەم پەرتووكە ئەزموونییەوە ئاماژەی بۆ دەكات. بۆیە لەم خوێندنەوەیەدا هەوڵ دەدرێت، لە چوارچێوەی چەند تێگەیەكی دەروونشیكارییەوە، كە هەریەك لەم تێگەیانە لە داهێنانی كەسایەتییەكی دیاری ئەو بواری دەروونزانین؛ شرۆڤەیەك بۆ ئەم پەرتووكە بكرێت. تێگەكانیش بریتیین لە: "شێوازی ژیان، پەرسۆنا و ئازادی پۆزەتیڤ."

١- شێوازی ژیان (Life Style):

ئەم تێگەیە، لە داهێنانی بیرمەندی بواری دەروونزانی ئەلفرێد ئادلەرە (١٨٧٠-١٩٤٧). دەتوانین بڵڵین، کە ئەم تێگەیە لەناو کارەکانی ئادلەردا، شوێنێکی سەنتەریی گرتووە، چونکە ئادلەر گرینگییەکی زۆری بەم تێگەیە داوە و هەوڵی داوە، کە زۆرێك لە هزرە شیکاریییەکانی خۆی ل□ بارەی کەسایەتی مرۆڤ لە ڕێگەیەوە بخاتە ڕوو.(1)

لە ڕوانگەی ئادلەرەوە، شێوازی ژیان بریتییە لەو شێوازە تایبەتەی، کە هەرتاکێك لە ئێمە دەیگرێتە بەر، بۆ ئەوەی گوزارشت لەخۆی بکات. سەرباری ئەوەش ئەو پێی وایە شێوازی ژیانی هەر تاکێك جیاوزە لەگەڵ یەکێکی تر، چونکە هەر تاکێك، هەڵگری شیوازێکی تایبەتە لە سیفات و تێگەیشتن لە کولتوور و دابونەریت. هەروەك چۆن فرۆید دروستبوونی کەسایەتی مرۆڤ، بە پێنج ساڵی یەکەمی تەمەنی منداڵییەوە گرێدەدات، ئادلەریش بەهەمان شێوە قۆناغی سەرەتایی لە ژیانی تاك، بە دروستکاری تەواوی شێوازی ژیانی کەسایەتییەکان دەستنیشان دەکات. بۆیەش پێی وایه، کە شێوازی ژیان، وەك دەرەنجامی مامەڵەکردنی دایك/ باوك لە تەمەنی چوار تا پێنج ساڵی لە تەمەنی منداڵ□ ف□□مـوولە دەبێت. لەگەڵ ئەمانەشدا، پێی وایە دوای جێگیربوونی (Fixing) شێوازی ژیان لەم قۆناغەدا – واته قۆناغی منداڵ□ی ٤-٥ ساڵی- ئیتر دەستکاریکردن و گۆڕینی شێوازی ژیان ئەگەر بە جێگیریش نەمێنێتەوە، ئەوا گۆڕینی زۆر سەخت دەبێت.(2)

ئادلەر پێی وایە، کە مرۆڤ لەکاتی مامەڵەکردنی لەگەڵ کەسانی تردا، ڕووبەڕووی چەند کێشەیەك لە ژیاندا دەبێتەوە، بۆیەش وەك دەرەنجامێك بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان، تاك چوار شێوازی بنەڕەتی دەگرێتە بەر، ئەمانیش:

١- ویستی کۆنتڕۆڵکردن و خۆسەپاندن.

٢- ویستی پشتبەستن بەکەسانی تر.

٣- دوورەپەرێزیی.

٤- خواستراو لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە.(3)

ئەوەی مەبەست بێت لەم خوێندنەوەیەدا، خاڵی چوارەمە، کە نووسەر لەم پەڕتووکەدا، وەك شێوازێکی ژیانی خۆی گرتوویەتییە بەر، چونکە کەسایەتی خواستراو لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە جۆرێکە لە کەسایەتی، کە ویستی یارمەتیدانی کەسانی تری هەیە بەگوێرەی ئەوەی، کە کەسەکە دەیەوێت. شایەنی باسە شێوازی ژیانی هەر کەسێك تایبەتە بە خۆی. واتە ناکرێت بەراوردی بکەین بەکەسێکی تر.

بە خوێندنەوەی ئەم پەڕتووکە، شێوازی ژیانی نووسەر، وەك تاب□ل□ی□کی

نەخشەندراو خۆی پێشان دەدات، چونکە نووسینەکەی ئەوەمان بۆ دەردەخات، کە نووسەر نە ویستی خۆسەپێنیی، نە خولیای دوورەپەرێزیی و پشتبەستنیشی بەکەسانی تر هەیە، بەڵکو دەیەوێت لە ڕێگەی نووسینەکانی نەهامەتییەکانی ژیانی کەسانی کۆمەڵگەکەی باس بکات و لە پەڕتووکەکدا هەوڵ و تێکۆشانەکانی بەرگریکردن لە ماف و ئازادی ئەواندا بخاتە ڕوو.

ئەم پەڕتووکە- هاوار- هەروەك چۆن ناوی هاوارە، هاوارەکیشە بۆ ئەو کەسانەی، کە بەهۆی یاسای کۆمەڵایەتی و دابونەریتەوە، ماکی گوناهیان گرتووە، تاوەك ئەوان دادەدە بدات و پێنووسەکەی بکات بە قەڵغانی پاراستنیان. "وا خەریکە دەبمە ژەنەڕاڵی ژان و گوناه و هەنگاوەکانیشم سەربەست، مەقەسی سەرەنجەکانم باڵای دوژمنەکانمە، تازە من و مەسیح بەیاری خۆمان داوە، وەرن یەکە یەکە بەهەموو خراپی ڕووڕەشییەکەوە لەنێو دەریای بیبیلەی چاوەکانما مەلە بکەن، پاك ببنەوە، دەریای بیبیلەکانم وا خەریکن وەك ئەلوەن لافاو دەکەن… تاد"(4)

نووسەر لە چەند شوێنێك ئاماژە بەوە دەدات، کە پێنووس دەبێت لەخزمەت کۆمەڵ بێت و نابێت نووسەر ببێتە داردەستی کەسانی تر و بە بەرژەوەندی ماددی پێنووسەکەی بەکاربهێنێت.

"- نووسین بۆ گەل سوودی هەیە.

– نووسەر سامانی نەتەوایەتییە.

– هەڵوێست و شارستانییە.

– نووسەر گەواهی سەردەمی خۆیەتی."(5)

سەرباری ئەمەش لە چوارچێوەی ئەم پەڕتووکەدا دەبینین، کە شێوازی ژیانی نووسەر هەمیشە کێشمەکێش بووە، لەگەڵ کەسانی چواردەوری، بەتایبەت دایکی؛ داوای ئەوەی لێدەکەن، کە پەیوەستە وەك ئەوە بێت، کە دابونەریت بۆی دیاریکردووە، بەڵام لەبەر ئەوەی، کە نووسەر شێوازی ژیانی تایبەت بەخۆی هەیە، هەرگیز ناچێتە ژێرباری ئەم یاسایانە و بە شێوەیەکی دژبەرەکانە، دەیەوێت بەردەوامی بدات بە ژیانی، تاوەك هەرچی یاسایەکی کۆمەڵایەتیی نەرێنی هەیە، بۆی نەبێتە تابۆ و هەمیشە هەوڵی شکاندنیان بدات. ئەگەر چی لە هەندێك شوێندا، تووشی نائومێدی دەبێت، بەڵام هەرگیز کۆڵنادات و بەردەوامی دەدات بە شێوازی خۆی. "ئەی ئەوە نییە هەمیشە دایکم پێم دەڵێ وەك خەڵکی ڕەفتار بکەم، ناچاریشم دەکات ختەکی بدەم.. دەڵێم:

– مەتەڵ لە باند نووسینم ناو دچڕە ناو تاریخ.

بەقەد دوو هەزار کیلۆ مەتر جێتەکم بۆ دەکێشە و دەڵێ:

– باوك لە قنگ خۆد تاریخد بخۆد، خۆ شرین و فەرهاد نینوسید؟ …تاد"(6)

لەوە بەمـــان دەردەکەوێـــت، کە شێـــوازی خواســـتراو، لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە، لە شێوازی ژیانی نووسەردا ڕەنگدەداتەوە، چونکە هەرچەندەك، کە دژ بە دابـونەریتی کۆمەڵگە دەوەستێتەوە، بەڵام ئاواتی ئەوەیە، کە کۆمەڵگە لە ژیانێکی نەریتیی نەرێنییەوە بگۆڕێت بە ژیانێکی نەریتیی ئەرێنی.

٢- نائامادەیی پێرسۆنا (Persona):

پێرسۆنا، وشەیەکی لاتینییە و واتای دەمامك دەگەیەنێت. لەسەردەمی یۆنانییەکان، شانۆکارە یۆنانییەکان بۆ شاردنەوەی ڕووخساری خۆیان لەسەر شانۆ، بەکاریان دەهێنا، بەڵام لە دواتردا کارل گۆستاق یۆنگ ١٨٧٥ -١٩٦١ (Carl Gustav Jung)، ئەم تێگەیەی بە کـــــــارە دەروونشیکارییەکانی خۆی، بەکار هێنا.(7) یۆنگ بۆ سوودوەرگرتن لەم تێگەیە، هەوڵی ئەوە دەدات، شیکاریی بۆ ئەو کەسانە بکات، کە ڕووە ڕاستەقینەکەی خۆیانیان پێدەشارنەوە و بۆ ڕەفتارکردن لە کۆمەڵگەدا لەگەڵ کەسانی تر، خۆیان بە شێوەیەکی دی، دەربخەن. بە واتایەکی تر، ئەم تێگەیە واتای شاردنەوەی ڕاستییەتی خود و داپۆشینی بە هەندێ ڕەفتار و جووڵە، کە جێگەی ڕەزامەندی ئەو کەسانە بێت، کە ڕەفتاری لەگەڵدا دەکەن. ڕەفتارنواندنی دەمامك ئاسا، لە کاتی قۆناغی کامڵیدا دەبێتە بەشێکی گرینگ لە کەسایەتی دەروونی مرۆڤدا و لەگەڵیـدا دەمێنێتەوە.(8) ئەوەی جێگەی سـەرنج بێـت ئەوەیە، کە دەبینین نووسەر لەم پەڕتووکەدا، زۆر بە ڕاشکاوانە گوزارشت لە ڕەفتارەکانی خۆی دەکات و گوێ بەو ویستانە نادات، کە کۆمەڵگە و دابـونەریت داوای لێـدەکەن، بۆیەش لەم پەڕتـووکەدا، نووسـەر بە بێگوێدان بە دەمامك، ڕەفتاری خۆی پێشان دەدات.
لە کۆمەڵگەیەکدا، کە تەژی بێت لە نەریت و تابۆ؛ ئەستەمە مرۆڤ بتوانێت بە ئازادییەکی ڕەها ژیان بگوزەرێنێت. جا بۆ ئەوەی مرۆڤ بتوانێت گونجان لەگەڵ کۆمەڵگەدا دروست بکات، ناچارە بەوەی، کە دەمامکێـك بپۆشێ تـا ڕاسـتییەتی خۆی بشـارێتەوە و بە شێوازێـك ڕەنگـداری بکـات، کە کۆمەڵگە پێـی ڕەوا بێـت. لە سـەرباری ئەوانەش نووسەر هەمیشە دەمامکی ڕەتکردووەتەوە. "هەست و نەست و ئاگایی نائاگاییم تووشی نەزیفێکی سەیر هاتوون، بەهەر حاڵ فلیمێك بوو منیش ڕۆڵی ئەکتەرێکی سەیرم تێدا دەبینی، قەد دەمامکم لەڕووم نەکرد، بەڵام تۆی دەرهێنەر زۆر پۆدروە و سپیاوت بەکار دەهێنا، ماکیاجچییەکی سەیر بووی …تاد"(9)
لەگەڵ ئەمانەشدا، لەم پەڕتووکەدا دەبینین، کە نووسەر هەمیشە باس لە ڕاسـتییەتی خـود دەکـات و بەبێ پۆشـینـی دەمـامکی خواسـتراوی

کۆمەڵگە. بە سەرەنجدانی ئەم پەڕتووکە، ئەوەمان بۆ ڕوون دەبێتەوە، کە دەمامکپۆشیی لە ژیانی نووسەردا، جێگەیەکی نەماوەتەوە. هەرکات شتێك بەڕەوا بزانێت، بە ڕەواییش گەی کردووە. هیچکات کۆمەڵگە نەیتووانیوە ناچاری بکات، کە ژیانی لە چوارچێوەی خواستی خۆیدا بۆی دیاری بکات، بەڵکو ئەو هەمیشە بە باسکردن و ڕەفتارکردن، خۆی بەبێ دەمامك دەرخستووە. "لەم ژوورە زیندانەدا سەربەستم، بەندیخانەیەکی تاقە کەسییە و وێنەی ئەلبێر کامۆش لەسەر دیوارەکەیەتی، ئەلبێر کامۆش سەرەنج دەدا چۆن دەرپێکەم دادەکەنم لە لەوانییەوە ئەو ڕستەیە دەبارێ:
– تۆ بۆ بەهەوودەیی دەرپێ دادەکەنیت، دەرپێکەی تۆ لە بەردەکەی سیزیف دەچێ، ...تاد."(10)
زیادەڕۆیی نییە، کە بڵێین: ئەم پەڕتووکە دەرخەری ژیانی کەسێکە، کە هیچ کات کۆمەڵگە بەسەریدا سەرکەوتوو نەبووە، بەڵکو ئەو هەمیشە ئازادانە بەسەر خواستی کۆمەڵگەدا سەرکەوتووە.

٣- تێکۆشان بۆ بەدەستهێنانی ئازادییەکی پۆزەتیڤ:

ئێریك فرۆم ١٩٠٠-١٩٨٠ (Eric From)، لە باسکردن بۆ بەدەستهێنانی ئازادیی لەلای مرۆڤدا، گریمانەی دوو جۆر لە ئازادیی دەکات، کە ئەمانیش بەدەستهێنانی ئازادیی نەرێنی و ئازادیی ئەرێنییە. فرۆم پێی وایە؛ مرۆڤەکان هەمیشە لە گەڕان بەدوای ئازادییدا، دوو ڕێگە دەگرنە بەر، کە یەکەمیان ئەوەیە؛ تاك لە پێناوی ئەوەی ئاسایش وەدەست بخات، خۆی ناچار بەوە دەکات، کە بوونی بسپێرێ بە کاری بەرهەمهێنان و یەکێتی خۆی لە گەڵ سروشت لەدەست بدات. ئەم جۆرە هەوڵدانەی تاك، بۆ بەدەستهێنانی ئاسایش، لە ڕوانگەی فرۆمەوە، بە ئازادییەکی نەگەتیڤ دادەنرێت، چونکە لەم دۆخەدا مرۆڤ بە شێوەیەکی ماسۆشییانە، لە پێناو وەدەستخستنی ئازادییدا، ژیان دەگوزەرێنێت.(11)
لەگەڵ ئەوەشدا فرۆم پێی وایە کاتێك، کە مرۆڤ توانی سەرلەنوێ پەیوەندی لەگەڵ سروشتدا دروست بکاتەوە، بەبێ ئەوەی دەستبەرداری کەرامەت و ئازادیی تاکەکەسی خۆی بێت، ئەوا ڕێگەیەکی گونجاوە بەرەو بەدەستهێنانی ئازادییەکی پۆزەتیڤ، چونکە تاك لەم جۆرەی ئازادییەدا، لە ڕێگەی کارکردن و خۆشەویستییەوە، دەتوانێت لەگەڵ کەسانی چواردەوریدا یەکبگرێتەوە و کەرامەتی خۆی و ناسنامەی مرۆڤبوونی، لەدەست نەدات.(12)
وەك لە پێشووتردا ئاماژەمان بەوەدا، کە مرۆڤ بۆ بەدەستهێنانی ئازادیی، ناچارە دوو ڕێگە بگرێتە بەر، بەڵام ڕێگەیەکیان

ئازادییەکە، کە تەنیا لە چوارچێوەی بەدەستهێنانی ئاسایشدا خۆی دەبینێتەوە، لەگەڵ ئەوەشدا بۆ دەستخستنی ئازادی ئەرێنی، لەدەستنەدانی ناسنامەی گەرەکە. لەوما ئەوەی جێگەی سەرنج بێت لەم پەڕتووکە ئەوەیە؛ کە نووسەر ئەدای ئازادییەك دەکات، کە بە هیچ شێوەیەك کەرامەت و مرۆڤبوونی خۆی لەدەست نادات، بەڵکو هەمیشە بە بەدەستهێنانی ئازادیی و ناسنامەی خۆی، پشتی کردووەتە سەرمایە و ماددە.

ئەم -ئەحلام- دەیەوێت ژیانێك بژیت، کە لە ڕێگەی کارکردن و ماندووبوونی خۆی بێت، نەوەك کەسێکی نامۆ بێت و لەترسی لەدەستدانی ئاسایشی خۆی، ناچار بکرێت بە جۆرێك لە ژیان، کە مرۆڤبوونی خۆی پێلەدەست بدات. ”من هەمیشە فێرم ڕووبەڕووی مەینەتییەکان دەبمەوە، خەمم نەدەڕاند و … تاد”(13)

سەرباری ئەمەش، نووسەر بەوەش نەوەستاوە، بەڵکو بەشێوەیەکی زۆر ڕاشکاوانە، ڕەخنە لەو کەسانە دەگرێت، کە بۆ بەدەستهێنانی ماددە و ناوبانگ، ئازادیی خۆیان دەخەنە ژێر باری پرسیارەوە.

”مارکس دەڵێ:

– مرۆڤ بەرزترین سەرمایەیە.

فۆکۆش دەڵێ:

– مرۆڤ مرد.

منیش دەڵێم:

– ئەگەر خوێن نەوت بوایە، هەموو رۆژێ خۆی لە بازاڕی ڕەشدا دەفرۆشت.”(14)

لە سەرەتای پەڕتووکەکەوە تا کۆتایی، نووسەر هەمیشە ویستوویەتی ئازادییەك بژێت، کە نە خۆی بفرۆشێت و نە ببێت بە پاشکۆی کەس. تەنانەت کاتێك لەو پەڕتووکەدا، کۆتایی بە نووسینەکانی دەهێنێت، وەك ئەوەی وەبیرمان بێنێتەوە دەڵێت: ”من ئەحلام مەنسوورم، دیوارێکی ئەستوور لە نێوانماندا هەیە، ئەوە کوێرن، نامبینن؟ من هەمووتان دەبینم، خۆم نافرۆشم نا …”(15)

ئەنجام:

لە کۆتایی ئەم خوێندنەوەیەدا، دەگەین بە چەند ئەنجامێك، ئەمیش ئەوەیە؛ کە ئەم پەڕتووکە هەڵگری چەندڕەهەندەکی دەروونییە، کە لە کەسایەتی نووسەردا خۆی دەردەخات. هەروەها نووسەر شێوازێك لەژیانی هەڵبژاردووە، کە تایبەتە بە خودی خۆی و هەمیشە ئەو شێوازەی ژیانیشی، هەڵگری پەیامێکی هاوکاریی و مرۆڤدۆستییە. سەرباری ئەمەش، نووسەر هەمیشە ویستوویەتی بە ڕاشکاوانە بپەیڤە و لە

کۆمەڵگەدا؛ بە ڕاستگۆیی و بەبێ بەکارهێنانی هیچ دەمامکێک، کە ڕاستییەتی ئەو بشارێتەوە ڕەفتار بکات، بەڵکو هەمیشە خودی ڕاستەقینەی خۆی، پێشانی کۆمەڵگە داوە. لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا، نووسەر هەمیشە لە پێناو وەدەستخستنی ئازادیی، ڕێگەیەکی ڕاستی گرتووەتە بەر. ئەم – ئەحلام- نەیویستووە بە بەدەستهێنانی ئاسایش، ئازادی خۆی لەدەست بدات، بەڵکو لە ڕێگەی گۆڕان بەدوای ئازادییدا، هەمیشە یەکێتیی و مرۆڤبوونی خۆی پاراستووە.

خەلیل سەلیم
زانستگەی سۆران
-————————

سەرچاوە و پەراوێزەکان

*ئەم لێکۆڵینەوەیە لە ژمارە (1)ی گۆڤاری "کەلێن" بەهاری 2017، بڵاوکراوەتەوە.

1- شاملۆ، سەعید، قوتابخانە و تیۆرەکانی دەروونزانی کەسایەتی، و. محمد، فرمێسك ڕزگار و عەلی، سیدە داود ، چ1، سلێمانی: گەنج، ٢٠١٠، ل. ١٣٨.
2- سنچولی، احمد و کیچی، زهرا، تحلیل شخصیتدمنه با تکیه بر نقریە روانشناسی فردی آلفرد آدلر، ٢٠١٤، ژ: ٢٢٩، زبان و ادب فارسی (نشریە سابق دانشکدە ادبیات دانشگاه تبریز).
3- نباشری، محبوبە، نقد روان کاویە شخصیت در داستان پادشاه جهود و وزیر مپنوی معنوی بر اساس نقریە الفرد ادلر، ماڵپەڕی ئەنجوومەنی فارسی، ٢٠١٧. www.anjomanfarsi.ir/pdf/pa8/1123.pdf (26/1/2017)
4- مەنسوور، ئەحلام، هاوار، هەولێر: ئاراس ، ٢٠٠٩، ل. ٥٤.
5- س. پ، ل. ٤٩-٥٠.
6- س. پ، ل. ٣٨.
7- گۆستاف یۆنگ، کارل، مرۆق و هێماکانی، و. ئاوات ئەحمەد، سلێمانی: سەردەم، ٢٠٠٥، چ1، ل. ١٧.
8- احمد عزیز، عزالدین، بنەماکانی دەروونزانی گشتی، هەولێر: چاپخانەی ڕۆژهەڵات، ٢٠١٠، چ1، ل. ١٩٣.
9- مەنسوور، ئەحلام، هاوار، ل. ٤٥.
10- س. پ، ل. ٦٠.
11- نوابخش، میهرداد و کەرەمی، ئەمین، مەعریفە و فرانکفۆرد، و. سەران کەسنەزانی، هەڵەبجە: هەژار موکریانی، ٢٠١٢، ل. ١٣١.

12- فرۆم، ئێریك، هەڵهاتن لە ئازادی، و. هەژار جوانڕۆیی، سلێمانی: چاپخانەی گەنج، ٢٠٠٦، ل. ٢١١.
13- مەنسوور، ئەحلام، هاوار، ل. ٨١.
14- س. پ، ل. ٦٠.
15- س. پ، ل. ٨٦.

بۆچی پێویستمان بەدەوڵەتە … نەوزاد جەمال

لەمەدا قسەم لەراستی ریفراندۆم و گەڵاڵاوژەی دەنگی بەڵێ و نەخێرنییە. سەربەخۆیی لە بەرگی دەوڵەتدا، شتێک نییە بە نەخێرو بەڵێ یەکلاکرێتەوە. دەوڵەت، قۆناخێکە کە بەرجەستەبوونی ویستی گشتی و ژیری و پێگەیشتنە، نەک هەڵوەستەکی کاتی لایەنێک لە پێناو بەرژەوەندیەکی تایبەتی خۆیدا. جگەلە کتێبی 'دەوڵەت وەک پرسێکی فەلسەفیی' (دەزگای سەردەم ٢٠١٣) زۆرشتی ترم نییە لەبارەی گرنگی و پێویستی دەوڵەتەوە، بیڵێم. بەڵام، بەهۆی گەرمبوونی مشتومڕەی بیزەنتیانەوە، گرنگی دەوڵەت وەک چەمکێک و جیهانبینییەکی نوێ دەخەمەوە بەرباس.
راستە، دەوڵەت فریاڕەسی هەتاهەتایی و گۆچانێکی سیحراوی نییە کە لە ئانوساتێکدا کێشەوگرفتەکان بنەبڕبکات. نەخێر، دەوڵەت فۆرمێکیتری زەروری بەڕێوەبردنی سیاسی و ئابوری و کولتورییە، بەتایبەت لەم ساتەدا کە لێکترازان، دابەشبوون و جەمسەرگیری هەرێمی و داڕشتنەوەی نەخشەی سیاسی و جوگرافی لەئارادایە. بەبڕاوی من، دەوڵەت لەچەند سەنگەیەکەوە پێویستە:

أ- دەوڵەتداری دەرکەوتەکی دێرینە لەجوگرافیای مێژوویماندا. بەڕای 'فۆکۆیاما': "دەوڵەت یەکێکە لەو دامەزراوەدێرینانەی مێژووی مرۆڤایەتی کە بۆ نزیکەی دەهەزارسال لەمەوبەرو بەتایبەت میزۆپۆتامیا(کوردستانی ئێستا) دەگەڕێتەوە! سەیرنییە میزۆپۆتامیا لەمێژووە دەوڵەتداری تێداهەبووەو بەجۆرێکیش ئەو بۆچوونە پوچەڵدەبێتەوە کە جوگرافیای سیاسی ئێمە هەرگیز دەوڵەتی نەناسیووە.

□- ئەو شێوازە حوكمڕانییەی داهێزراوەی دوودەیە زیاترە لەپاش-راپەڕینەوە چەند فۆرمێكی ئەزموونكردووە. بەڵام، ئەمڕۆ لەراگرتنی بەڵانسی سیاسی و دروستكردنی پەیوەندی دەرەكی و هاوكێشەی كۆمەڵایەتی و ئابوری ناوخۆدا شكستیهێناوە. هۆكارەكەش بەپلەی یەكەم ئەوەیە ئێمە میرنیشنی حزبیمان دروستكرد. دابەشبوونی حزبی، بەپێی زۆنی جوگرافی و دەسەڵاتی سیاسی، شیرازەی هێزی تێكدا. كوردستان تەنها دوو جەمسەری هێزی لەخۆگرتبوو. كاتێك بوو بە(٣) شیرازەكە لاسەنگ بوو. لەگەڵ ئەوەی دەركەوتنی هێزی س□یه□م، زەرورەتێكی مێژوویی و پاڵنەرێكی خۆكردی سیاسی و كۆمەڵایەتی بوو.

□- ل□ بەرئەوەی نەتوانرا كۆمەڵگەیەكی سەردەمی و یەكانگیر لەسەرووی دابەشبوونی تیرەوهۆزو ئایین و ناوچەگەری و رەگەزییەو□ ب□ه□نینەدی. ئەگەر خۆمان وەك نەتەوەو كۆمەڵگەیەك نەیەت□ بەرچاو، ناهەقمان نییە. چونكە، بەرووپێوێكی سۆسیۆلۆجیانە، ئێمە هێشتا لەهۆزگەلێك دەچین كە درێژكراوەی جوگرافیەكی كشتوكاڵی و گوندیین! لەكاتێكدا كە دەڵێین دەوڵەت، ئیتر جەختەكە لەسەر پەروەردەكردنە، هاوڵاتی/تاك تەوەرە. خەڵكی لەهەر ناوچەو تیرو بنەماڵەیەكیش بن، وەك هاوڵاتیەك ل□ بەردەم دامەزراوەكانی دەوڵەتدا یەكسانە. ئیتر، هەموو پاشخانەكانیتر (تیروهۆزو ناوچەو بنەماڵەو خزمزمێنە) دەبنە با بەتی لاوەكی.

□- مادام حكومەت و پەرلەمان پەكیان كەوت، شكستیانهێنا لەدریژەدان بەژیانی سیاسی و دەركەوتنی قۆرخكاری بەرپرسی حزب لەسێكتەركانی ئاوبوری و سەربازیدا. پێویستە ئەو كارتێلانە لەرێگەی دامەزراوەیەكی بەهەژموونی دەوڵەتدا تێكبشكێن. ئەگەر دەوڵەت بەمانای زاڵبوونی هێزێكی سەپێنەرە بەسەر هەموو هێزەكانیتردا، ئەوا بەجۆرێك هاوسەنگی دەگەڕێتەوە ژیانی سیاسی و ئابوریمان.

□- ئێمە لەقۆناخی نادیارو نقووبوونێكی میژووییەوە دەستمانكرد بەخۆبەڕێوبەری سیاسی و ئابوری، بەلاوازی و لایەنە گەشاوەكانییەوە. ئەوە گرنگ بوو، چونگە هەنگاوی یەكەم بوو. بەڵام، دەستكەوتی گرنگتر لەڕێیە كە پێویستە “بوونێتی خۆت” وەك قەوارەیەكی مرۆیی/نیشتمانی و نەتەوەیی چۆن پەرەپێبدەیت و ببیتە بكەرێكی ناوچەیی و جیهانی. پرسیارەكە ئەوەیە چۆن مرۆڤگەلێك لەسەر نەخشەو ناوچەیەكی مۆلەوق پرجەنگ و ئال□گ□ری خێرادا بپارێزیت و پێشیشی بخەیت؟ كێ گرەتنی پاراستن و مانەوەت ئەدات كەرۆژانە ولاتی وەك سوریا وجێگەیتریش گەلەكەی ئاوارەد□ بێت؟

□- بە ئەوەی دەرفەت و دەستکەوتەکان فرەترو پەرەیان پێبدەین، چیتر لەجوخزەکی داخراودا نەمێنینەوەو سەدەیەکیتر، لەسەر یەک شێوازو دەستکەوت بەردەوام نەبین. بە ئەمە، هەر جوگرافیایەک، قەوارەیەک گرنگ نییە، بەڵکو پەرەسەندن و بەرەودان بەتوانانی مرۆیی و سروشتیەکانمان. زیادکردنی چەندەتی بەتەنها مایەی شانازی نین. کردنەوەی چەند زانکۆیەک گرنگ بوو لەقۆناخەکدا کەهەتبەت. ئێستە نەک یەک دوو، چەندانیشمان هەن. تەنانەت شارۆچکەکانیشی گرتەوە. کەواتە، دەستکەوتە هەبوونی زانکۆکە نییە, بەڵکو بەرهەمی زانستییە. فرەکەخانە گرنگەو باشە، بەڵام ئیستە گەورەوکردن و پەرەپێدانی پێویستە.

□- هەبوونی فەرمانڕەوایەتیەکی کورد بە دوودەیە لەمەوبەر بازدانێک بوو لەمێژوودا، ئێستە پیوستمان بەدامەزراوەیەکی گەورەترە کە دەوڵەتە. بەڵام دیسان هەر دەوڵەت لەخۆیدا بەس نییە. بەڵکو لەوە گەورەتر ئەوەیە هاوڵاتی، ببێتە هەوێنی ژیان و ئازادی تاک و گروپ و مافەکان و ڕێزگرتن بەدیبەن. تەنها دەوڵەت گرنگ نییە, دەبێت خواستی ئەمە لەوە گەورەتربێت. واتە، ببینە هێزێکی کارا لەناوچەکەداو بکەرێکی نێودەوڵەتي لەرووی ئابوری و کولتوری و سیایشەوە.

□- جگەلەوەش دەوڵەت کۆتاییهێنان و رزگارکردنی حزبەکانی ئەمەیە لەو وێنەیە کە وەک بەکرێگیراو، دەستنێژو داردەستی دەوڵەتەکانی دەوروپشت بن. دەوڵەتانی هەرێمی نایانەوێت دەوڵەتێکی کوردستان بەرژەوەندی نیشتمانی و ئاسایشی خۆی و سیاسەتی دەرەکی و دپلۆماسی لەسەر ئاستی فەرمی هەبێت. چونکە ڕێگە لەدەستخستنەناو دەستوەردانیان سنورداردەکات.

□- دەوڵەت ئیرادەو ئەقڵەکە کەخۆی لەو چێوەسیاسەیەدا بەرجەستەدەکات. هاوکات، پرسێکی نەتەوەیی-نیشتمانی گشتی مرۆڤگەلەکە نەک کەسێکی تایبەت لایەنێک. دەوڵەت وەک فۆرمێکی دەستوری، کەسێتی قانونی، خۆی لەسەر بنەمای بێلایەن، مرۆڤ، هاوڵاتی دادەمەزرێت.
لەکۆتاییدا، دەپرسم: ئایا لەترسی ئەوەی کە نەبینە قوربانی و زیانمان لێنەکەوێت بەهۆی هەنگاونان بەرەو دەوڵەت، قوربانی بەخەون و خواستەباڵاکانمان بدەین؟ لەباتی قوربانیدان بە گەیشتن بەدەوڵەت، قوربانی بەویستی دەوڵەتبوون خۆی بدەین؟

ئەرخەوانی یاد ... سەعید ئەمانی

بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن ...

ئاشتەوایی و دیالۆگ ... چالاک ئاغجەلەری

وەک چۆن ڕێنماییەکانی ئاین تەنها بۆ ئەوە نییە چۆن دەژیت لە ژیاندا بەڵکو ڕێگەی ئەو دیوی تر کە دوای بەجێهێشتنی ژیانە مەبەستەتی چۆن بگەیتە ئەو شوێنەی کە پێی دەوترێت بەهەشت. لەکاتێکدا خەڵکی باشوری کوردستان سەرمەست کراوون بەپێکە یەک لەدوای یەکەکانی سیاسەت بەڵام پێکی ئەمڕۆیان تامێکی جیاوازە بەراوورد بە ئەوانی پێشتر، ئەم جۆرەیان بە هەندێ کەس قورسەو توشی ڕشانەوەی سیاسی دەکات ، بە ئارەزووی خۆی کەی مەبەست بێت دەکەوێتە وەزەی و پەڕی پێوە ناهێڵێت، دیارە ئەم ڕوانینە بۆ هەردوو بەرە (بەڵێ و نەخێر) ڕاستە، بۆ نموونە کەسێک بە ئارامی ڕوئیای خۆی دەدات و مەبەستەتی پەیامی خۆی بگەیەنێت ، دوای تێپەڕبوونی میلی سەعاتەکەمان دونیایەک لە ڕق و ناتەرە و تەنانەت پەلکێش کردنیان بۆ نزمکردنەوەی ئاستی و کۆمەڵایەتی و ئەخلاقیان وەک دیاردەیەکی قێزەوون بەدیدەکرێت لە هەردوو بەرە، هاوکات ئەم

جۆرە لە جوڵەی زمان بە شێوازی دیکە ئاڵودەی خەڵکانی نوخبە و قەڵەم بەدەستەکانیش بێتەوە.

بڕوانن ئێمەی کورد چۆن گوزارشت لە فیکری خۆمان دەکەین، دوای ٢٦ ساڵ لەو نیمچە ئازادییەی کە ڕەخسا بۆمان ، ببینن لە موخاتەبەی یەکتر چی ئاست نزمییەک ئامادەیی هەیە!، لەسەرو هەموویانەوە دەسەڵات،هێشتاکە مەلای بەیان بانگی نەداوە دەن ڕێگری لە خەڵک دەکەن بۆ سیمنارێک، جا وەرە ڕۆژی ٢٥ی ئەیلول دەبێت چی بگوزەرێت!!؟،هەرچەندە
ئەم جۆرە فشارانە بەربەستەکە لە قوڕ و لیتە ، بەڵام بە تەوژمی شەپۆلێک فەنا دەبێت.

بە پێی یاسای نێو دەوڵەتی تاک ئازادە لە بڕیاردان بۆ کێی پرسەکان، ئەمڕۆ حزبەکانی خاوەن دەسەڵات پرسێکی هەستیاریان خستۆتە سەر مێز ، دەبێت زۆر باش تێبگەن ئەو ڕۆژانە تێپەڕیی مێگەل ئاسا سەری ڕێبگیرین، لەپای ئەم دوورە پەرێزیەتان لە شەقام پێتان وانەبێت بڕیاری کۆبونەوەکان وەکو خۆی تەعمیم بکرێ و خەڵکیش گوێڕایەڵ بێت بۆتان،ئەم جۆرە خواستەتان لە خەونێکی پچڕ پچڕ دەچێت و سەری لێدەرناکەن، مێژووی فەرمانڕەوییتان نموونەیەکی بەردەستە کە خەڵک هەڵوێستەتان لێبکات.
پرسی ڕیفراندۆم لە ژینگەیەکی پڕ لەکێشەدا لە کاتێکدا سەرچاوەی زۆرێک لە ئەستەمەکان دەسەڵات خۆی پشکی شێری پێببوڕێت چۆن دەبێت ئەم کارتە بەهێزە فڕێ بدات کاتێ دڵنیایی لەتوڕەیی خەڵک و ئامادەش نیت ئاشتی بکەیتەوە، ئەم جۆرە پرسانە پێویستی بە فەزایەکی ئارام و کردنەوەی دیاڵۆگێ پێش هەر دەوڵەتێک لەگەڵ شەقامی خۆتدا، نازانین نهێننی دەست بە نەبردنی چی یە ؟!!، ڕاستی ئەم وەڵامە ڕوونە ئەویش ئەوەیە ڕووی ئەوەتان پێوە نەماوە گەل بدوێنن، پێویستە لەسەرتان ئەم هەنگاوە بنێن و گوێ بگرن بزانن ئەم دەنگە نەخێرانە بۆ هاوار دەکەن؟ چاوسورکردنەوە و ڕێگرتن تەنانەت کۆمەڵە تەشهیرات بە ناوی عێراقچی ، جاشەیەتی و ناوزڕاندن تیماری ئەو برینە ناکات، ئەوە ئێوەن دەبێت ئاشتەوایی بجوڵێنن، وەرنە دەرەوە لە کۆشکەکانتان سیاسەت لە خەڵکەوە فێربن، ببنەوە بە بەشێک لە شەقام و سەرهەڵبڕن و گوێ بەداواکانیان بگرن، ئەوکات ئا پۆرای گشت پرسی بەڕێخەن.

تۆیەک بە من دەڵێیت خائن و منیش بە تۆ بڵێم گەندەڵ و دز، ئەگەر ئەم زمانە ئامادەیی هەبێت چی جۆرە دەوڵەتێک دروست دەبێت!!
، پێویستە هەموو لێرەدا هەڵوێستەیەک بکەین تێبگەین و خاڵی هاوبەش

بجوڵێنین ،پێش هەرشتێ ڕق بەرامبەر بەڵێ و نەخێر بوەستێنن و بە عەقڵی بەرچەکردار مامەڵە بەم پرسە نەکەین، ئەم جۆرە پرسانە هەمیشە بەرەی جیاوازی بۆ دروست دەبێت و پێویستە ڕێز لەو دەنگانە بگیرێت و ئەگەر کارامەیت و دڵنیایت ڕاستی بەرەی تۆیە پەیامی ڕاستگۆیی بە شەفافی بگەیەنە دەنگە ناڕازیەکان پێش هەر جوڵەیەکی هەرێمی و نێودەوڵەتی، میللەتێک دوای سەردەیەک لە داپڵۆسینی ڕەقیبەکان چی وای لێدەکات بڵێت نەخێر بۆ دەوڵەتی کوردی!! ئەگەر تەنها یەک دەنگیش بێت ، پێویستە دیراس□ بکرێت لە هۆکارەکانی بگەین، چی بکرێت ئەو دەنگە ناڕازییە ئاشت بکرێتەوە، بەڵام چۆن ؟ بڕوانن مێژووی دینی ئیسلام لە دوای کۆچی پێغەمبەر تا ئەم ساتەش ئاشتەوایی بە خۆیەوە نەبینی ، هەمیشە شەڕێک، ڕقێک بوونی هەیە لە نێوان بەرەی ئەبوبەکر (سونە) و عەلی(شیعە)دا، ئەگەر ئەم دوو بەرەیە لە سەرەتادا سازشیان بۆیەک بکردایە ، نە ئەو هەموو کوشتارە دەبوو بەمێژووی ئەم دینە و هەروەها ئاینەکەش بۆ ئەمڕۆ ئاراستەیەکی تری لە دونیادا وەردەگرت، دیارە ئەمە بۆ ئاینی مەسیحیش ڕاستە. لێرەدا بە وورژاندنی ئەم نموونە دیرۆکیە بە مەبەست بۆ داهاتووی خەڵکی کوردستان هێنامەوە، هەر بۆیە پەرت بوونی خەڵک بۆ گشت پرسی دەیان جار زیاتر لە شەڕی ناخۆی هێزە سیاسیەکان بە نەرێنی دەشکێتەوە و دەبێتە سەرەتا یەکی درێژخایەن لە جیاوازی نێوان تاکەکان ، لێرەدا دەسەڵات و هێزە سیاسیەکان دەبێت بە عەقڵانی جوڵە بەم پرسە بکەن چونکە ئەنجامەکەی جیا لەو ئەگەرە چاوەڕوانکراوە کارەست بارانە ، دوودیدی جیاواز لە دونیابنی تاکی کوردا ئەرسکێنن کە نەتیجەکەی ڕق گەشە دەکات هەر یەک ئاراستەیەک دەگرێت و تەنها نەیارەکان لێی سومەند دەبن، لە کۆتاییدا سەرنجتان ڕادەکێشمەوە بۆ سەرتایی دەست پێکی باسەکە کاتێک ئاین ڕێنمایی شێوازی ژیان دەکات لە کار و کردەوەکان بەڵام ئامانجی سەرەکی داهاتووە ئ□ بەدیەکەیە ، بۆ ئێمەش هەمان هاوکێشەیە ئەگەر ڕیفراندۆم بۆ دروست بوونی دەوڵەت بێت ، دەبێت خەڵک پێش چاوی ڕوون بێت لە دروست بوونی ئەو دەوڵەتە بۆ ژیان دەبێت بەهەشتێک حزوری هەبێت بۆخەڵک، بە پێچەوانەوە ئازار بکێشم بە دەست ڕەقیبەوە تەنها ئازاری جەستەیە بەڵام ئازاری دیکتاتۆری خۆماڵی بەدەر لە جەستە ڕوحییشە.

کۆمۆنیزم و سەربەخۆیی کوردستان

...

سەربەخۆیی کوردستان مەسەلەیەکی تاکتیکیە بۆ بزوتنەوەی کۆمۆنیستی کە خوازیاری گۆڕینی سیستەمی سەرمایەداریە بۆ سیستەمەکی سۆشیالیستی. بەڵام لەهەر کۆمەڵگەیەکدا کۆمۆنیزم بزوتنەوەیەکی زیندووی چینی کرێکار و چەوساوەی ئەو کۆمەڵگەیەیە کە دەیەوێ لەڕێگەی چارەسەری کێشە سیاسی و ئابوری و کۆمەلایتیەکانیەوە ئەم بەدیلەی کۆمۆنیستیەی خۆی بەرجەستەبکا و وەک ڕزگاریبەخشی نەک تەنیا چینی کرێکار بەڵکو سەرجەم کۆمەڵگە دەرکەوێ. لە کوردستانیش کۆمۆنیزم بزوتنەوەیەکە لە ساڵی ١٩٩١ ەوە بەشێوەی سیاسی و ڕیکخراوەیی و کۆمەڵایەتی خۆی نیشانداوە ، جا لەدەورانەکدا بزوتنەوەی شورایی ڕێکخستوە و لەدەورانیک حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری و لە سەردەمانەکدا ڕیکخراوەی جەماوەری و ناڕەزاییەتیەکان بە خواستەکانی باشبژێوی و خۆپیشاندانەکانی ١٧ شوبات و لە هەندێ کاتی تردا کاری لەسەر مەسەلەی ژنان و سەکولاریزم و رفراندۆم وسەربەخۆیی کوردستان کردوە. ئەم بزوتنەوە نارازیە کۆمۆنیستیە هەمیشە لەلایەن دەسەڵاتدارانی کوردستانەوە ڕێی لێگیراوە و مۆڵەتی ڕەسمی کارکردنی پێ نەدراوە و هێرشی چەکداری کراوەتە سەر بنکەکانی و هتد..بەکورتی بەهێزبوبێ یا لاواز بوبێ هیچی لەو ڕاستیە نەگۆڕیوە کە بەشێک لە مێژووی نوێی کوردستانی پێکهێناوە.

لە ئێستادا کە کۆمەڵگەی کوردستان لەبەردەم هەلومەرجەکی ناجێگیری سیاسیە بەهۆی شکستی فیدرالیزمی قەومی و مەزهەبی عێراق و گۆڕانکارێ ناوچەییەکان و دەوری ململانێی هێزە جیهانی و ناوچەییەکانەوە، مەسەلەی رفراندۆم و جیابونەوە لە عێراق هاتۆتە ئاراوە. هەڵویست گرتنی بزوتنەوە جیاوازە سیاسیەکان سەبارەت بەم مەسەلەیە ناکۆکی و دوبەرەیی دروستکردوە لەکوردستان و هەڵوێستی جیاوازی هێزە سیاسیەکانی عێراق و ناوچەکە و جیهانیشی بەرانبەر دەربڕدراوە. لێرەدا گرنگە بەلامانەوە کە سەرنج بدەینە هەڵویستی کۆمۆنیستەکان و جیاوازیەکانیان سەبارەت بەم مەسەلەیە.
بەڕای من ئەوە ڕوداوە سیاسی و کۆمەڵاتیە گەورەکانن کە کۆمۆنیزم وەک بزوتنەوەیەکی سیاسی و حزبی بەرجەستە دەکا نەک نوسین و قاڵبی ڕێکخستن و ئایدیۆژیا، لەبەرئەوەی کۆمۆنیزم بزوتنەوەی زیندوی ئینسانەکانە کە دەیانەوێ کاریگەری لەسەر کۆمەڵگە دابنێن و بەو

ئاراستەی دەیانەوێ کۆمەڵگە بگۆڕن. هەربۆیە هەرچەند مەسەلەی رفراندۆم و سەربەخۆیی تاکتیکێکە بەڵام ڕوداو و پراتیکێکە کە شکڵ و شیوەی کۆمۆنیزم دیاریدەکا. هەرچۆن تاکتیکی دژی شەڕی یەکەمی جیهانی ئیمپریالیستی کۆمۆنیزمێکی جیاوازی لە کۆمۆنیزمی سوشیال دیموکراتی ئەنتەرناسیونالی دوەم دروستکرد. جیاوازی و ململانێکانی نێو بزوتنەوەی کۆمۆنیستیش لەسەر تاکتیکی رفراندۆم و سەربەخۆیی کۆمۆنیزمی سیاسی و کۆمەڵایەتی دێنێتە مەیدان کە جیای دەکاتەوە لە کۆمۆنیزمی ناسیاسی و حاشیەیی.

ئێمە بۆ نیشاندانی ئەم جیاوازیانە دەبێ بچینە سەر مەسەلە سیاسیەکە کە رفراندۆم و سەربەخۆییە و جیاوازی هەڵویستە سیاسیەکان لەسەری.

سەربەخۆیی بۆ ڕێگاچارەیە؟

تێڕوانینی کۆمۆنیستی بۆ سەربەخۆیی کوردستان مەسەلەکانی ژیان و بەرژەوەندیەکانی خەلکی کرێکار و زەحمەتکێشی کوردستان و کۆمەڵگەی کوردستان بە بنەمای هەڵوێستگیریەکەی دان□اوە. هەربۆیە سنوردیاریکردن و زەوی و سەرچاوە سروشتیەکان،وەک نەوت، زمان و کلتور و مێژوو هیچ کام لەمانە لای ئێمە بنەمای مانەوە یاخود جیابونەوەی خەڵک و کۆمەڵگەکان لە یەکتر دیاری ناکا. ئێمە دژی ناسیونالیستەکانین کە خەڵک بەپێی ئەم بنەمایانە لەیەکتر جیادەکەنەوە و سنورەکان پیرۆزدەکەن یان دروست دەکەن. بۆ ئێمە سنوری عێراق پیرۆز نیە هەروەک سنوری کوردستانیش پیرۆز نیە، ئەوەی بۆ ئێمە گرنگە ژیان و خەباتی خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش بەمانەو□یان جیابونەوە لە عێراق باشتر و سەرکەوتوتر دەبێ. دیفاعکردن لە مانەوە لەعێراق بەهەر نرخێک کۆنەپەرستانەیە وەک سەربەخۆبون لە عێراق بە بیانوی ناسیونالیستانەی جیاوازی زمان و کلتور و مێژوو ڕەد دەکەینەوە. بۆ ئێمە بونی نەوت نابێتە هۆی جیاکردنەوەی خەڵکی کوردستان لە عێراق. بۆ ئێمە بونی زمانی جیاواز و کلتوری جیاواز و مێژووی جیاواز نابنە هۆکاری جیاکردنەوەی خەڵک بەڵکو جیاکردنەوەی خەڵک لەسەر ئەم بنەمایانە دژی یەکسان بونی ئینسانەکانە و کۆنەپەرستانەیە.

هەربۆیە جیابونەوەی کوردستان لە عێراق لەسەر هیچ کام لەم بنەما ناسیونالیستیانە نیە. لەمەسەلەی کوردستانی عیراقدا بنەمای خواستی ئێمە بۆ جیابونەوە بونی کێشەی کوردە. کێشەیەکی چارەسەرنەکراو کە کاریگەری لەسەر ژیان و بەرژەوەندیەکانی خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێشی کوردستان و سەرجەم کۆمەڵگە دان□او□ و ل□ س□د□ی

ڕابردووەوە ڕوبەڕوی بێ مافی و کوشتار و نائارامی کردوە و لە ئێستاشدا لەسایەی فیدرالیزمی قەومی و مەزهەبی عێراقدا هەمان دژایەتی و ململانێ و نائارامی دروستکردوە. لە ٢٦ ساڵی ڕابردودا ئەم ڕێگاچارەیە دەیتوانی خەڵکی کوردستان لەو هەلومەرج و بارە گرانە سیاسی و ئابوری و کۆمەڵایەتییەی دەربازبکا.
بەڵام مانەوە لەسایەی ئەم بەدیلە فیدرالیەدا ڕێگەی پێ نەدا و خەباتی کرێکار و زەحمەتکێشی کۆمەڵگە بە باشترکردنی گوزەران و ئازادیە سیاسیەکان لەبەرانبەر حزبە ناسیونالیستە دەسەڵاتدارەکاندا توشی ناکامی کرد. لە ئێستاشدا کە ئەم عێراقە فیدرالیە لەسایەی دەسەڵاتێکی شیعی عێرەبیدا بەڕێوە دەچێ هەمان سیاسەت و دەستور و مامەڵەیان لەگەڵ خەڵکی کوردستاندا هەیە و فیدرالیزم ناوەکە بە حکومەتی عێراق کە پەردەپۆشی ئەم دەسەڵاتە مەرکەزیە عروبی و ئیسلامیەی پێ بکا.وە لەسایەی قوتبەندی ناوچەکەدا ئەم دەوڵەتە شیعە عێرەبیە خۆی بە یەکلاکردنەوەی دەسەڵاتی لە عێراقدا ئامادە دەکا و لە ئێستاشەوە هەڕەشەی بەکارهێنانی هێزدەکا ئەگەر کوردستان رفراندۆم بکا و بیەوێ جیابێتەوە لەژێرناوی دەرچون لە یاسا و دەستوری عێراقی. بە ناسیونالیزمی کوردیش فیدرالی تا ئێستا بیانویەک بوە کە دەستی چەوری خۆیان بەسەر بەغدادا پێ بسڕن و گەندەڵی و سەرکوتی خۆیانی پێ پاساو بدەن. ئەم فیدرالیزمە کۆمەڵگەی کوردستانی بەتەواوەتی لە عێراق جیاکردۆتەوە و هەردولا زەمینەی ئەوەیان هەیە کە هەر کاتێک شەڕوکێشە لەسەر نەوت و ناوچە و سنورو بودجە و هەر بیانویەک هەڵگیرسێنن. ئەمە ئەو کێشەیە کە لەم ١٤ ساڵەی فیدرالیەدا ڕێگای خەباتی هاوبەشی نێوان کرێکاری کورد و عێرەبی نەهێشتۆتەوە لە عێراقدا و ژیانی هەردوولای خستۆتە گێژاو و مەترسیەوە. ئەمە پێویستی بەڕێگاچارەیە، کە ئەویش جیابونەوە لەم فیدرالیەتەی عێراق و پێکهێنانی دەوڵەتی سەربەخۆیە لە کوردستان.

بەداخەوە هاوڕێیانێکی کۆمۆنیست سەریان کردۆتە ناو لم و ئەم واقعیەتە تاڵە نابینن کە ٢٦ ساڵە و بگرە زیاد لە چەندین دەیە لە عێراق پێکهاتوە بەهۆی ناسیونالیزمی عێرەبی و کوردیەوە سیاسەتی شۆڤینستانەی دەوڵەتەکانی عێراقەوە و پێیان وایە بە بانگەوازێکی ئەنتەرناسیونالی ئەم دۆخە دەگۆڕێ. بەبێ ئەوەی لەباری سیاسی و ڕێکخراوەییەوە هیچ بزوتنەوەیەکی سەراسەری و ئۆرگانێکی سەراسەری چینی کرێکار لەعێراقدا لە ئارادابێ تا ئەم ڕێگایە لە ڕێگای شۆڕشێکی سەراسەریەوە چارەسەری فەوری بکا. سەرەڕای ئەمەش دژی جیابونەوەی کوردستانن لە عێراق وەک ئەوەی پاراستنی سنوری عێراق و مانەوەی کوردستان لە عێراقدا ئەرکێکی کۆمۆنیستی بێ و ئەوە بهێنە

کە خەڵکی کوردستان باجی مانەوە لەم فیدرالیەتە شکست خواردوەدا بدا و دانیشێت بەدیار بەهێزبونەوەی دەوڵەتی شیعەی قەومی عەرەبی ئێستاوە. وەنابێ کۆتایی بهێنرێ بە ڕێچونی ئەم ململانێیەی فیدرالیەی ئێستای هەولێر و بەغداد بە شەڕ و پێکدادان. تەنانەت پێیان وایە کە سەربەخۆیی کوردستان کاریگەری خراپی لەسەر خەباتی ئەنتەرناسیونالی کرێکاری کوردستان و عێراق هەیە و هەربۆیە دەبێ دژی سەربەخۆیی کوردستان بین.

لەکاتێکدا کاتێک کرێکاری کورد و خەڵکی کوردستان کێشەی کورد و دەوڵەتی عێراقیان نەما، کە فشار و هەڕەشە بە لەسەریان و کێشەی فیدرالی نەما کە ناسیونالیزمی کورد پاساوی گەندەڵی پێ بکا و پەردەپۆشی چەوسانەوەی خەماڵی پێ بکا، ئەوکات خەباتی ئەنتەرناسیونالی دەچێتە جێگای ناکۆکی قەومی ئێستا. بۆچی خەباتی ئەنتەرناسیونالیستی هێنراوەتە ئاستی پیرۆزڕاگرتنی مانەوە لە چوارچێوەی دەوڵەتی قەومی عەرەبی ئیسلامی شیعەی عێراقدا و جیابونەوەی کرێکار و کۆمەڵگەی کوردستان لە عێراق بوەتە ناسیونالیستی؟ ئەمە ناسیونالیزمی عێراقیە یان ئەنتەرناسیونالیزمە؟ بۆچی بە پشتیوانیکردن لە مافی خەڵکی کوردستان لە رفراندۆم و سەربەخۆیی ئەمە دەکات بە پارتی و ناسیونالیست ؟ ئەوەی داوای جیابونەوە لە عێراقێکی فیدرالی قەومی عەرەبی و ئیسلامی شیعە بکات وداوای دامەزراندنی دەوڵەتی سەربەخۆ بکات نابێت بە ناسیونالیست. هەروەها هەموو ناسیونالیستێکیش داوای دەوڵەت ناکا ، هەروەک حزبە ناسیونالیستەکان،یەکێتی و پارتی ٢٦ ساڵە فیدرالی قەومیان هەڵبژاردوە و دەوڵەتیان نەویستوە. ئەمەی کۆمۆنیستەکان لە ساڵی ١٩٩٥ ەوە داوای سەربەخۆیی و دەوڵەتمان کردوە لەبەرئەوەی ئەمە بە ڕێگاچارەی خەڵکی کوردستان دەزانین و ئەوە بەعەمەلیش سەلما کە ڕێگاچارەی فیدرالی قەومی حزبە ناسیونالیستەکان شکستی هێناوە و ئێستا ئەوانیش داوای سەربەخۆیی دەکەن لە ڕوانگەی بەرژەوەندیەکانی دەسەڵاتی خۆیانەوە. ئەو پێنج ملیۆن ئینسانەی لە کوردستاندا زۆربەی خواستی سەربەخۆیی هەیە هەموو ناسیونالیست نین، بەڵکو خەڵکی ناسیونالیست ، کۆمۆنیست ، ئیسلامی، لیبرال وئازادیخوازی تێدایە. سەربەخۆیی ئایدیۆلۆژی نیە ڕێگاچارەی سیاسیە. کاتێک خەڵک دەگاتە ئەو باوەڕەی ئەم ڕێگاچارەیە دروستە ئەوە هەڵدەبژێرێ و هەربۆیە سەربەخۆیی و دەوڵەتی سەربەخۆ موڵک و تاپۆی ناسیونالیستەکان نیە هەرچۆن موڵک تاپۆی کۆمۆنیست و ئیسلامی و لیبراڵ و هیچ ئایدیۆلۆژیەک نیە. ئاشکرایە هەر بزوتنەوەیەک بەرژەوەندی خۆی لەم ڕێگاچارەیەدا هەیە بەڵام هیچ کام

لەم بزوتنەوانە بەهۆی ئەم ڕێگاچارە و تاکتیکەوە پێناسە ناکرێن و کۆمۆنیستەکان نابنە پارتی و پارتیەکانیش لە سەرکوتگەرەوە نابنە شۆڕشگێڕ.

ئەوەی لە لێکدانەوە و پراتیکی ئەم جۆرە لە کۆمۆنیزمی ناسیاسی و پاسیڤیست ونە و جێگای نیە، ئەوەیە کە ئێستا خەڵکی کرێکار و کۆمەڵگەی کوردستان بەچی پێویستی بە سەربەخۆییە؟ ئەوان تەنیا کۆمۆنیزم لە ڕووی نوسینەوە دەزانن و کۆمۆنیزم بۆ ئەوان کۆمەڵێک حوکم و یاسایە کە دەبێ واقیع ملکەچی بێ. کۆمۆنیزم وەڵامی ڕزگاری کرێکار و کۆمەڵگە نیە لە کێشەکانی. هەربۆیە کێشەکانی نابینن و چارەسەریان پێ نیە. ئەوەندە دەزانن کە سەربەخۆیی و دەوڵەت ناسیونالسیتی و کاری بورژوازیە و پرۆلیتاریا کاری شۆڕش و ڕوخانی دەوڵەتە. بێگومان ئەمە کەمی زانیاری نیە بەڵکو نەبونی پەیوەندیە لەنێوان ئەم تیۆریانە و بەرژەوەندی چینی کرێکار و خەباتی سیاسی و ئابوری ئەم چینەدا. هەربۆیە لە کوردستان کە ٢٦ ساڵە لە هەڵواسراوی سیاسی و نەبونی هیچ دەوڵەت و شەرعیەتێکی نێودەوڵەتیدایە و بەم پێیەش ژیانی ئابوری و سیاسی و کۆمەڵایەتی لەبەریەک هەڵوەشاوە و هیچ چوارچێوەیەکی یاسایی و سیستەمێکی دەوڵەتی نیە کە خەبات لەدژی دەسەڵاتی حزبەکان بچێتە پێش ئەوان بە کێشەی نازانن و ناکامی هەموو ئەو ناڕەزایەتی و خۆپیشاندان و ڕیکخراوبونانە بە ئاکامی ئەم هەلومەرج و کێشەی نەبونی دەوڵەتە نازانن و کاریان تەنیا وتنەوەی شیعاری ڕوبەڕوبونەوەی دەسەڵاتی پارتی و یەکێتیە و زۆرتریش لە ئێستادا ئەنتی پارتی بون بوەتە سیاسەت و ناسنامەی سیاسیان.

ناسنامەی ئەنتی پارتی

بزوتنەوەی کۆمۆنیستی وەک بەشێک لە بزوتنەوەی ناڕەزایەتیەکانی خەڵکی کرێکار و ئازادیخواز لە کوردستاندا هەمیشە دژی دەسەڵاتی پارتی و سیاسەتەکانی و کردەوەکانی بوە. بەڵام ئەنتی پارتی بون خەسڵەتی بزوتنەوەی کۆمۆنیستی نەبوە چونکە ناسنامەی ئەنتی پارتی بون دەتوانێ بتکاتە یەکێتی یان گۆڕان یان ئیسلامی. ئەمە ئەنتی دەسەلات بوین و بەم پێیە ئەنتی پارتی و یەکێتی بوین نەک تەنیا ئەنتی پارتی یان ئەنتی یەکێتی. بەشێک لەو هاوڕێیانەی لەدژی ئەم رفراندۆمە لە ڕوانگەی ئەنتی پارتی بونەوە هەڵوێستیان گرتوە تەنیا لەوەدا نەماونەتەوە کە بچنە ژێر چەتری ئەنتی پارتی بونی گۆڕان بەڵکو دژایەتی رفراندۆم و سەربەخۆیی کوردستانیشیان کردوە. گۆڕان ئاشکرایە کە دەستی باڵای هەیە لە دروستکردنی ئەم جۆرە ئەنتی

پــارتیەدا تــاکو پــارتی ناچاربکــا پۆســتەکانی بۆ بگەڕێنێتەوە و مانەوەی لەدەسەڵاتدا مسۆگەر بکا. هەروەک لە ١٧ شوباتدا ڕێگەی بە ئەنجومەنی سەرای ئازادی نەدا کە گفتوگۆ لەگەڵ حکومەتەکەی بەرهەم ساڵح بکا تاکو گۆڕان بەرهەمی ١٧ شوبات بکاتە کارتی فشار لە مفاوەزات و وەرگرتنی پۆستەکانیدا و دواتر ئەنتی پارتیەکەی کرد دیاری بەناوی “ئارامی بۆ ماوەی ٤ ساڵ”. لە ئیستاشدا دەیانەوێ ناڕەزایەتی خەڵک دژی پارتی بەبارمتە بگرن و خەڵک دژی رفراندۆم هانبدەن و داوای دواخستنی دەکەن تاکو بەشیان لەدەسەڵاتدا مسۆگەر دەکەن و دواتر دێنەپای قبوڵکردنی رفراندۆم.

ئەنتی پارتی بونی هاو□یانێکی کۆمۆنیست بێگومان بۆ وەرگرتنی پلەوپۆست نیە. بەڵام هەڵوێستێکی ناسیاسیە لەوبارەوە کە دنیا و سیاسەت بە پێی پارتی بون و ئەنتی پارتی بون دابەش دەکا و هەر شتێک و رفراندۆمی ئێستاش هەر لەبەرئەوەی پارتی پێشنیاری دەکا ڕەتی دەکاتەوە. لەکاتێکدا تاڵەبانی کە لەژێر فشاری ناڕەزایەتی دژی ژنکوژیدا ڕایگەیاند کە کوشتنی شەرەف لە یاسای باری کەسێتی لادەبەن هیچ کام لەم هاوڕێیانە دژی نەبو و نەکراین بە یەکێتی.

پەیەدە یاسای جـزیرەی بە قـازانجی ژنـان گۆڕی بە پشتیـوانیکردنی نەبوین بە پەیەدە. ئەم هاوڕێیانە خۆیان هیچ بەدیلێک بۆ رفراندۆم ناخەنە بەردەم کە ئایا بۆ چ کاتێک دوابخرێ و مەرجەکانی رفراندۆم چیە؟ هەربۆیە ئەم هاوڕێیانە بەم هەڵوێستە ئەنتی پارتیەیان زیاتر چونەتە ئەو بەرەیەوە کە “نا”ی “گەورە” بە رفراندۆم دەڵێن و ڕەفزی دەکەنەوە. بەمەش ناسیاسی بون و پاسیڤ بونی بۆچون و هەڵویستەکەیان دەسەلمێنن و پێیان وایە کە کرێکار و کۆمەڵگەی کوردستان رفراندۆم مەسەلەی نیە و تەنیا پارتی خاوەنی رفراندۆم و سەربەخۆییە. بەڵام بابزانین بەڵگەکانیان چیە؟

رفراندۆم بە قازانجی پارتیە!

سەرەتا دەڵێن ئەمە سیاسەتی پارتیە و هەربۆیە پارتی بە قازانجی خۆی هێنــاویەتی و بۆ ســەربەخۆیی نیە و دەیەوێ کێشەی نــاوخۆ و ناڕەزایەتی پێ کپ بکاتەوە.

ئێمە دەڵێیــن باشە پێشتــر رفرانــدۆم سیاســەت و ڕێگــایەک بــوە کۆمۆنیستەکان خستویانەتەڕوو تــاکو ڕیگــا چارەی جیــابونەوەی پێ جێبەجێ بکرێ و لەناو کۆمۆنیستەکاندا دژایەتی نەکراوە. دواتر بـــزوتنەوەی رفرانــدۆم بە شیـــوەیەکی نـــافەرمی ئەنجـــامی دا و کۆمۆنیستەکان دژی نەبون. لە ئێستاشدا پارتی و یەکێتی وەک دەسەڵات بوەتە سیاسەتیان، ئەمە چی لەوە دەگۆڕێ کە رفراندۆم ئامڕازێکی گونجاوە بۆ یەکلاکردنەوەی چارەنوسی سیاسی کوردستان؟ ئایا هەمان

رفراندۆم نیە و هەمان پرسکردن بە خەڵکی کوردستان نیە کە ئایا دەیانەوێ سەربەخۆبن یان نا؟ ئایا دەکرا لە ١٩٩٥ کە کۆمۆنیستەکان پێشنیاریان کرد خەڵکانی یەکێتی و پارتی و ئیسلامی بڕۆن لەبەرئەوەی پێشنیاری کۆمۆنیستە قبوڵمان نیە و ئەوان بە بەرژەوەندی خۆیان دەیانەوێ؟ نەخێر، ئەم حزبانە گوێیان لە داوای رفراندۆم نەگرت چونکە فیدرالی لە قازانجیان بوو. ئێستا رفراندۆم بە قازانج دەزانن بۆیە دەیانەوێ بەرپای بکەن، بەڵام ئەمە لە رفراندۆم ناگەڕێ چونکە بڕیارە خەڵک لەو رفراندۆمەدا وەڵامی پرسیارێک بداتەوە سەبارەت بە سەربەخۆیی. ئەگەر پێمان وایە سەربەخۆیی لە قازانجی خەڵکی کوردستانە و خواستی ئەم خەڵکەیە کەواتە ئەم رفراندۆمە پێویستە و لە قازانجی خەڵکە ئەنجام بدرێ. ئەمە لەم ڕوانگەیەوە کە رفراندۆم بڕیاری خەڵک لەسەر چارەنوسی کوردستان دیاری دەکا و لە قازانجی خەڵکە هەڵوێست لەسەر ئەم رفراندۆمە دەگرین نەک لەسەر ئەوەی ئایا بە قازانجی حزبە دەسەڵاتدارەکانە یان نا؟ هەڵوێستی ئەمە لەسەر ئەو بنەمایە نیە کە ئەگەر رفراندۆم بەقازانجی دەسەڵات بوو ئەمە دژی بین، چونکە ئەم هەڵوێستە بە ئەملاولا دژایەتی رفراندۆم دژایەتی قازانج و بەرژەوەندی خەڵکیشە. لەو وەڵاتانەدا کە ئەم رفراندۆمانە کراون پیوەرەکە ئەوەنەبوە کە ئایا ئەمە ئەگەر بەقازانجی حزبە دەسەڵاتدارەکان بێ ئەمە دژی دەبین بەڵکو پیوەرەکە ئەوەبوە ئایا کێشەی خەڵک چارەسەر دەکا و لەبەرژەوەندی ئەوانە یان نا؟ پێم وانیە لەهیچ کام لەو شوێنانەی رفراندۆم بە سەربەخۆیی کراوە دژی بەرژوەندی حزبە دەسەڵاتدارەکان بوبێت، بەڵام لەهەمان کاتدا کۆمۆنیستەکان پشتیوانیان کردوە چونکە کێشەکە لە ڕیگەی رفراندۆمەوە چارەسەر بکرێ بەقازانجی خەڵکە وەک لەڕیگەی شەڕو نائارمیەوە.

رفراندۆم بە سەربەخۆیی نیە !

لەوەڵامی ئەوەی دەڵێن بە سەربەخۆیی نیە . کەمتر کۆمۆنیستەکان ئەم ڕەخنەیە دەگرن چونکە ئەو جۆرە کۆمۆنیستانەی لە ڕوانگەی ئەنتی پارتی بونەوە ڕەخنە دەگرن دەیانەوێ ڕادیکاڵتر خۆیان نیشان بدەن و هەربۆیە ســەربەخۆیی ڕەت دەکەنەوە. وەڵــامی ئەم جۆرە ڕەخنەیەی گومـانی لە هەی ئە م رفرانـدۆمە هەیە وەڵـامەکی عەمەلیە، ئەویش ئەوەیە کە دەبێ فشاری جەماوەری دروستکرێ لەسەر دەسەڵات کە ئەنجامی رفراندۆمەکە جێ بەجێ بکا. هەربۆیە چارەسەر ئەوەنیە کە رفراندۆمەکە نەکرێ. چونکە وتنەوەی هەرئەوەی گومانمان هەیە خۆسپاردنە بە نادیار. دەبێ بڕۆی چۆن ئەم گومانە دەڕەوێتەوە کە دەسەلات یاری بە ئەنجامی رفراندۆمەکە نەکات؟

ئێمە دەڵێین مەرجی ئێمە بۆ رفراندۆم ئەوەیە کە خەڵک ئازادانە دەنگ بدا و بەشداری بکا. ئەگەر خەڵک نەتیوانی ئازادانە بەشداری رفراندۆم بکا و فشار و ڕیگری لەسەر بوو بۆ بەشداری ئەوکات هەڵوەستی ئێمە ڕەتکردنەوەی ئەو رفراندۆمە دەبێ. بەڵام ئەگەر زۆربەی خەڵکی کوردستان بەشداری ئەم رفراندۆمەی کرد ئەوا لەلای ئێمە پەسەندکراوە و پیویستە لە ڕیگەی فشاری جەماوەریەوە هەموو لایەک ناچاربکرێن، دەسەڵات لە کوردستان و حکومەتی عێراق و دەوڵەتان دانبنێن بە ئەنجامەکەیدا و جێبەجێ بکرێ.

ئێمە لە ئێستاوە هەوڵدەدەین کە نەتەوەیەکگرتوەکان و یەکێتی ئەوروپا بەشداری بکەن و سەرپەرشتی بکەن وئێمە دەتوانە فشار لەسەر پارتی و یەکیتی دادەنێین کە ئەنجامی رفراندۆمەکە جێبەجێ بکەن. فشار بۆ ئەو نێوەندە نیودەوڵەتیانە گرنگە بەڵام ئاشکرایە کە ئەمە کارێکی ئاسان نیە و بەرژەوەندی وڵاتانی ئەنجومەنی ئاسایش و یەکیتی ئەوروپا لە بەڕەسمی ناسینی مافی رفراندۆم و سەربەخۆییدا نیە و ئەوان بەئاشکرا ئەمەیان ڕاگەیاندوە. هەربۆیە لای ئێمە ئەوە مەرجێک نیە بۆ ئەوەی رفراندۆم ئەنجام بدرێ یاخود رفراندۆم پەسەند بکەین. پێمان وایە کە خەڵکی کوردستان دەبێ ئەم خواستەی سەربەخۆیی و مافی رفراندۆمی بکاتە ئەمری واقیع و فشار بەکۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بێنن کە بیسەلمێنن.

رفراندۆم بۆ کپکردنەوەی ناڕەزایەتیەکانە

باسێکی تری هاوڕییان ئەوەیە کە رفراندۆم بۆ کپکردنەوەی ناڕەزایەتیەکانە. ئاشکرایە کە دەسەڵات هەمیشە دەیەوێ ناڕەزایەتیەکان کپ بکاتەوە و لەم مەسەلەیەی رفراندۆم و سەربەخۆییەشدا هەمان پروپاگەندەی فریودان بەکاردەهێنێ و دەڵێ کە هەموو شت بکەینە قوربانی ئایندە و ئەمە یاریەکە تایبەت نیە بە رفراندۆم. خەڵک ناڕەزایەتیەکانیان بەرامبەر بەدەسەڵات نابێت دوابخەن و پەکبخەن و بکەونە دوای ئەم فریودانە ناسیونالیستیانەوە. بەڵام بۆ دەبێ پێمان وابێ درێژەدانی بڕیاری فیدرالی حزبە دەسەڵاتدارەکان ناڕەزایەتیەکان ناکام ناکاتەوە و ئایا ئەم ٢٦ ساڵە ئەم ناڕەزایەتیانە بەهۆی رفراندۆمەوە کپکراونەتەوە یاخود بەهۆی مانەوەی فیدرالیەتی دەسەڵاتەوە. بۆچی ئەگەر ئەم فیدرالیە بگۆڕێ بۆ بڕیاردانی خەڵک لە رفراندۆمێکدا دەنگی ناڕازی خەڵک کپ دەبێتەوە؟ ئایا ناتوانە ئەم حسابکردنە بە دەنگی خەڵک بۆ بڕیاردان لەسەر چارەنوسی سیاسی بگۆڕین بە بەرزکردنەوەی دەنگی خەڵک بۆ بریاردان لەسەر چارەنوسی ئابوری و

ئیداری کوردستانیشدا. بێگومان ئەمەیان بەرفراندۆم ناکرێ بەڵام ئەگەر کۆمۆنیستەکان لەم پرۆسەی رفراندۆمەدا هانی خەڵک بدەن کە نەک بەتەنیا ڕۆژی دەنگدان بچن دەنگێک بدەن و دواتر بچنەوە ماڵەکانی خۆیان بەڵکو لە هەموو ئەم جەدەل و کۆڕ و کۆبوونەوە سیاسی و جەماوەریانەی ئێستا چالاکانە بەشداربن بە پیداگری لەسەر پیویستی دەوری خەڵک لە سەرپەرشتی رفراندۆم و جێبەجێکردنی ئەنجامەکەی و فشارهێنان بۆ دەسەڵاتداران و ڕووبەڕووبوونەوەی هەڕەشەی عێراق ودەوڵەتانی درواسێ و فشارهێنان بۆ کۆمەڵگەی نیودەوڵەتی ئەوکات خەڵک نەک دنگی ناڕەزایەتیەکانی کپ نابێ بەڵکو لە جێگەیەکی بەهێزتردا دەبن لەبەرامبەر دەسەڵاتدا بە سەرجەم داخوازیە ئابوری و سیاسیەکانی تریشیان. ئەمە سیاسەتی کۆمۆنیستی و جیاوازی لە هەڵوێستی پاسیفیستی رەتکردنەوەی رفراندۆمە بەناوی ئەوەی دەسەڵات بە رفراندۆم ناڕەزایەتیەکان کپ دەکاتەوە. ئەمە ئەرکی کۆمۆنیستەکانە کە لە ڕووداو و ئاڵوگۆڕە سیاسیەکاندا کرێکار و خەڵک بهێننە مەیدان و بیکەنە هێزی فشار بەسەر دەسەڵاتەوە.

دەوڵەتی پارتی

لە کۆتاییدا ئەم هاوڕێیانە دەڵێن ئەوە بەرپرسن لەوەی کە پارتی دەکەن بە دەوڵەت و جیاوازی ئەم دەوڵەتەی پارتی چیە لەگەڵ دەسەڵاتی ئێستایدا؟

سەیر لەوەدایە کە ٢٦ ساڵە پارتی دەسەڵاتە لای ئەمان کێشە نیە و جێگای پرسیار نیە بەڵام کە بو بەدەوڵەت کێشەیە و جێگای هەڵوێستە! جیاوزای چی یە کە پارتی کە ٢٦ ساڵە بەبێ دەوڵەت حوکمڕانی دەکا لەگەڵ ئەوەی دوای رفراندۆم بەناوی دەوڵەتەوە حوکمڕانی بکا؟ ئایا هەمان پارتی نیە. بۆچی مانەوەی پارتی وەک ئێستا مەقبولترە و دوای رفراندۆم و بونە دەوڵەت نامەقبولە؟ ئایا ئەوەی ٢٦ساڵە پارتی لەدەسەڵاتدایە خەتای کێیە؟ ئایا ئەمەی کۆمۆنیستەکان یان خەتای رفراندۆم بوە؟ ئایا پارتی ئەگەر رفراندۆم نەکا و دەولەت دروست نەکا دەڕوخێ؟ ئەگەر وایە بۆ ٢٦ ساڵە نە رفراندۆمی کردوە و نەدەوڵەتی دروستکردوە نەڕوخاوە؟

بەلای ئێمەوە ئەگەر پارتیش ببێ بە حزبی دەسەڵاتدار لە دەوڵەتی سەربەخۆدا جیاوازیەکەی ئەوەیە کە ئیتر ئەوە دەوڵەتێکی ڕەسمیە لە ئاستی نێودەوڵەتیدا و پەیوەندی سیاسی و بازرگانی و دیبلۆماسی و هەمو بوارەکانی بە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیەوە هەیە و وەک بەشێک لە سیستەمی نێودەوڵەتی کۆمەڵێک یاسا و فشاری لەسەرە کە چیتر ناتوانێ

وەک سیستەمەکی میلیشیایی دوو حزبی چەکدار کە هیچ یاسا و ڕێسایەکی ڕەسمی و نێودەوڵەتی نیە و هیچ دامودەزگایەکی ئیعتباری نیە بمێنێتەوە و ناچارە وەک بەشێک لە سیستەمی جیهانی ئەمڕۆ کاروباری دەوڵەت و دامودەزگا و یاسا و ژیانی سیاسی و ئابوری و خوێندن و بوارەکانی تری ڕێک بخا. مافی هاوڵاتی بوون و ململانێی سیاسی و سیستەمی سیاسی و ئیداری دەوڵەتی دەبێ و لەم قاڵبەی حزبی چەکدار و یاسای بەڕیوەبردنی عەشیرەتی و بنەماڵەیی دەرچێ. هاوکات دەوڵەت کێشەی کورد و ململانێی فیدرالی قەومی و هەڕەشەی دەوڵەتانی ناوچەکە لە کەڵ خەلکی کوردستان دەکاتەوە و مافی حوکمڕانی و سنورەکانی پاریزراوتر دەبن و دەتوانێ پەنا بە نەتەوەیەکگرتوەکان ببات لە کێشەکانیدا و حسابی پاشکۆی بەغدادی بۆ ناکرێ و چارەنوسی نادرێتە دەست ئەم حکومەتە شەڤینستانە. ئەمانە ئەو زەمینە و مافانەن کە دەوڵەتی سەربەخۆ فەراهەمی دەکا کە لە بەرژەوەندی ژیان و خەباتی کرێکار و خەڵکی ئازادیخوازی کوردستاندایە و فشار دەبە لەسەر دەسەڵاتی یەکێتی و پارتی کە لەسایەی بێ دەوڵەتی و فیدرالی قەومیدا ٢٦ ساڵە دەسەڵاتێکی گەندەڵ و سەرکوتگەریان بەسەر خەڵکی کوردستاندا راگرتوە. کاری ئەمەیە کە دەسەڵاتی پارتی و یەکێتی لەو دەوڵەتە و دەستورەکەیدا نەهێڵین. ئەمە پەیوەستە بەو خەباتی چینایەتی و ڕێکخراوبوون کە دەولەت چوارچیوەیەکی لەبارترە و بەراورد ناکرێ بە سیستەمی حزبی چەکداری عەشیرەتی بێ دەوڵەتی.

دژایەتی رفراندەم و سەربەخۆیی خزمەت بە چی دەکا؟

هەڵوێستی دژایەتی رفراندەم و سەربەخۆیی ئەگەر لە ڕوکەشدا دژی پارتی و دەسەڵات بێ بەڵام لەڕاستیدا دژی بەرژەوەندی و مافی خەلکی کرێکار و ئازادیخوازی کوردستانە وکۆنەپەرستانەیە. لە بەرئەوەی لەلایەک کوردستان وەک پاشکۆی دەوڵەتێکی قەومی عەرەبی و حکومەتێکی شیعەی ئیسلامی سەر بە ئێران دەهێڵێتەوە، کە دژی مافی رفراندەم و سەربەخۆیی کوردستانە و وەک هاوڵاتی پلەدوو مامەڵەی خەڵکی غەیرە عەرەب و ناموسڵمان دەکا و هەرکات هەزی هەبێ هەمان کارەساتەکانی ڕژێمە شەڤینستیەکانی پێشوو و هاوشێوەی کۆماری ئیسلامی ئێران بەسەر خەڵکی کوردستاندا دەنێت. لەلایەکی تریشەوە ، کۆنەپەرستانەیە چونکە درێژە بە فیدرالیزمی قەومی شکستخواردوو دەدا کە هەمیشە خەڵکی کوردستان دەبێتە قوربانی شەڕی دەسەڵاتی پارتی و یەکێتی لەگەڵ حکومەتی عێراق لەسەر بودجە و نەوت و سنور و هتد و هاوکات لەسایەی ئەم بێ دەوڵەتیەی کوردستاندا هەمان سیستەمی میلیشیایی و گەندەڵی ئێستا دەهێڵتەوە. هەربۆیە هیچ گۆڕانکاری و بەرەوپێشەوە چونێک لە

دۆخی سیاسی و ئابوری و کۆمەڵایەتیدا بەدی نایەت و بەڵکو وەک تەجروبەی ئەم ٢٦ ساڵە درێژەدانی ئەم وەزعە تەنیا بەرەودوا گەڕانەوە و ناکامکردنەوەی خەباتی کرێکار و خەڵکی ئازادیخواز بۆ باشتربونی ژیان و ئازادیەکانی بەدواد□ د□بێ.

کۆمۆنیستەکان دەبێ ڕێگە بە کلتوری تەخوین نەدەن

بێگومان مەسەلەی رفراندۆم و سەربەخۆیی مەسەلەیەکی ئاڵۆزکاوە لەگەڵ ناڕەزایەتی بە دەسەڵاتی دیکتاتۆری و ب□ن□ماڵەیی پارتی و هاوکات گۆڕان و ک□م□□□ی ئیسلامی ئەم ناڕەزایەتیەیان کردوتە بارمتەی کاراکردنەوەی پەرلەمان و مسۆگەرکردنی بەشە دەسەلاتیان، هەربۆیە جەوێکی بەرانبەرکێی توند و جەمسەرگیری حزبی دروست کردوە. ئێمە پێویستە ڕێگە لەم یاری حزبەکان بە رفراندۆم و سەربەخۆییە بگرین و ڕێگە نەدەین بکرێتە قوربانی کێشەی حزبەکان لەسەر دەسەڵات. پێویستە ئەم پرۆسەیە بگۆڕین بە پرۆسەیەکی سیاسی لەرێگای بەشداری پێکردنی خەڵک لە دایەلۆگ و هەنگاوە عەمەلیەکانی رفراندۆمەکەدا. ڕەخنە لە کلتوری حزبە چەکدارەکان لە ململانێی سیاسیدا و نیشانیدانی کلتورێکی مۆدێرنی حزبە شاریەکان خزمەت بە سیاسی بونەوەی خەڵکی کرێکار و ئازادیخواز دەکا لەم پرۆسەیەدا و بردنە سەرەوەی چاوەڕوانیەکانیان. دورخستنەوەی جەوی تەنگەنەفەسی تەخوینکردن یارمەتی ئەوە دەدا کە جەماوەری کرێکار و ئازادیخواز ئومێد بە ئایندە و هەوڵەکانیان پەیدا بکەن و پلاتفۆرمی مافەکانیان بێننە مەیدان و مۆری خۆیان لەم پرۆسەیە و دەوڵەتی سەربەخۆ بدەن. دەبی ڕێگە بە خەڵک لەهەردوو بەرەی “بەڵێ” و “نەخێر” بدرێ یەکسان قسەکانیان بکەن و ئەگەر خەڵک پێویستی بە درێژکردنەوەی ماوەی خۆئامادەکردنە بۆ رفراندۆم ئەم خواستە بەسەر دەسەڵاتدارندا بسەپێنن. بەتایبەت لە ناوچە جێناکۆکەکانی دەرەوەی هەرێمدا پیویستە دڵنیابین لەوەی کە ئازادی هەموو ئەو کەسانەی لەو شارو شارۆچکەیانەندا دەژین بەبێ لە بەرچاوگرتنی جیاوازی لەزمان و ڕەگەز و ناوچەیان دابینکراوە و دۆخێکی ئارام و ئازاد هەیە بۆ هەموو دانیشتوانی ئەو ناوچانە کە بەشداری رفراندۆم بکەن.

ئاس□ کمال ٦ ئۆگەستی ٢٠١٧

غە ریب .... فروغی فروغ زاد

مانیفێستی ژنان
مانفێستی پیاوان

لێدوان و گۆڕینی / ئارا بەرزان
٧ ی ٢٠١٧

ئە م شیعرە ی فروغی فروغ زاد ، دەکرێ وەک مانیفێستی عاشقانە چاوی لێبکەین ، کە دووشت ر□ت□د□کاتەوە، هەم بە کرێکاربونی ژن وەک بەرهەمهێنی مناڵ ، هە م بە کرێکاربونی ژن وەک بە رهەمێنەری شەهوەت .
مانیفێستی ئینسان گە لێک تە نها عشقی (کە سایە تی) یەکدی لێرەدا بەژمارەبێ . تا بەوە دەگا ئیتر خەڵکی بە یەک نەڵێن دەزگیرانی ئەو ناشرینە .
یان دەزگیرانەکە ی بە کەڵک نایەو (مناڵی) نا بێ .
بە ڵکو بەیەک بڵێن (ئەرێ دەزگیرانی هەموو کە سێک لە چاوی یە کتریدا جوانن ، جووانیەک لە کە سایەتیەک کە من دەمەوێ .
جووانیەک (کەسایە تی) یە کتر بەبنەما بگرن و تەواوی شتەکانی دونیا لە پیناوی ئەوەدا بێ .
فروغ ئەمەی دەویست بەڵام پیاوانێک نەبوو ئاوڕلە گۆرانیەکەی بداتەوە، دەئەی ژنانی وڵاتەکەم مەبن بە گیتاری دەستی پیاوان کارێکی وابکەن ئاوڕ لە گۆرانیەکانتان بدەنەوە گەر بەرچاو تە نگی پارە و میرات لێبگەرێ .

غەریب

ئە وە جارێکی تر ،
دڵم کە وتە بەر پێم
ئەوە جارێکی تر ،
چاوێکی دی ڕوانی لە ڕووم
ئەوە جارێکی تر
عیشقی من ،
لە ململانێ و جەنگێکدا ، وەسەرکەوت بە سەر
دڵیکی ساردا
ئەوە جارێکی تر ، تینویە ک تێر بوو

لە کانیاوی لێوەکانی من ،
ئەوە لە جێگایە کدا ،
ڕێبوارێک لە نێو ئامیزمدا خەوت ،
لە خەو دا ما
بە نازک□وە ، چاوە کانی لە چاوە کانم ،
یە کانگیر بوو وە خۆشم تێناگە م
دەبێ سۆراخی چی بم و لە چی بەگە رێم
لە ناویدا
من عاشقێکی شێتم دەوێ
واوەتر چێ لە لە موڵک و ماڵ و
جێگا
ئەو شەرابی ماچی لێوە کانمی دەوێ
ئاه ، نازانم چی بکەم ، لە دڵی پڕ لە هیوای خۆم
ئەو لە شه هوەتێک ،
بیر دەکاتەوە ، و بێئاگایە ،
لەوەی ئە من بە شۆێن لە زەتێکی
ئە بە دیم
من پاکی و بێگەردی و ،
خۆشی عیشقێکم لە و دەوێ
هە تا بکرێ گیانمی بە قوربان کە م
جە خار ئەو لاشەیە کی ئاڵۆشاوی لە من دەوێ
تا تێیدا ئاوردا شڵە ژان و ،
هەڵچونە کانی
ئەو دەڵێ :
ئەی سنگی فێنک ،
ئە من شێتم
بە مە ستیەوە ڕیگام نیشان دە
وە منیش دەڵێم :
جێم بهێڵە ئە ی غەریب
ئەمن لە تۆ غەریبم
ئاه لە ودڵەی من ،
ئاه لە لێوانی پڕ هیوای من
شکا وردوخاش بوو لە دواجاردا
کە سێک نە بوو ، لە ڕازە کانی بگا
بوو بە گیتارێک بە دەست ،
هە موو ، غەریبێکەوە
بەڵام جەخار ، کە سێک نە بوو ئاوڕ

دیدی من …. بێگەرد

هه ندێ دووچاری قورس هه رسکردن هاتوون!
کەچی من مناڵانە سەیریان ئەکەم!
بێ باکانە ئاواز ئەچڕم
پەپوولە ئاسا لە ڕوونا کییەکان ئەچم□ پێش
من هێندە بچووکم لەو سەر زەمینە
هه ست بە نامۆیی خۆم ئەکەم
وائەزانم زیندەوەرێکی ناشرینم
لەبەردەمی ئاوێنە تەڵخەکانیان دێم و دەچم
—
سەردانی قامیشە شکاوەکان ئەکەم ،لەچەمەکان
لەدارستان ، بە گەڵا وەریوەکان دایانئەپۆشم
شین و ڕۆڕۆو واوەیلایان ئەنووسمەوە
لەسەر کێلەکانیان
وێنەی تەور لەلای سەریان ئەنەخشێنم
لە پێینگان قامچی ستەم
—
مردن ڕۆژانە ئەیبینم خۆی نمایش ئەکا
لەدەستێکی ڵەتێ نانی سووتاو
لەدەستێکی شمشێرێکی سواو
لەدەستێکی پەتێکی جەللادو
دەستێکی پڕ لەپوولی دزراو
مەست بە شەڕابێکی سوور
بەپۆشاکێکی ڕانگاو ڕەنگ
لەسەر شۆستەو جادەکانی شار
بە پێش چاوم خۆی بادەدا
هه ندێ جاریش کە چاوەکانم
بێزیان نایێ ل□ تەماشای
وەکو پشیلەکەم لە دوورەوە بۆنی ئەکەم
سەرم ئێشێ گەر ڕانەکەم

گێم لە زیڕەی خشتەکانە
لە دیواری تەلارە بەرزەکان..
گڵۆپە بریقەدارەکانیان
بانگی گورگەکان ئەکەن
بۆ سەمای شەو
—
بەچاوی بازێکی بێچوو گوم بوو
هیلاک و مووشتاق لە ئاسمان ئەنۆڕم
ئەگەڕێم بەدوای ڕفێندراوەکان
لەناو چنگی داڵاشە دەمامکدارەکان
دوا وشەی مەرگ ئەنووسمەوە
مەرگ جارێک دێ و تەواود□ بێ
لای من ئەمێنێتەوە
گوڵێکی سووری لەدەستە
بەڕۆژ ژاکاوو کزەو
بەشەو ئەگەشێتەوە
بێ دەنگیم!
زاووزێی داڵاشەکانە
—
پیستێ لە ئازارەکان کراوە بە بەرم
کفنێکی سوور داپ□شیوم
دارەبازەکەم پڕە لە وشەی بێ مۆڵەت
وشەی نەنووسراو
لەسەر شانی چار دێر شیعرم بۆ گۆڕستان
باس لە بوون و ڕسکان ئەکەن
باس لە وشەی کڕوزان و ئاهو نزای
روو لە ئاسمان
من چاوەڕێی ئەو بادەیەم بیخۆمەوە
بۆ گەورە بوون
دەرچوون لەو قەبارە بچووکەم
بەرەو ژیانێکی نوێ
هه ستێکی ترم پێ ببەخشێ
چاوێکی باز پێی ببینم
بۆن لە عەتری ئەستێرەکان وەربگرم
ڕایەڵەی دەزووەکانم لە تریفەی مانگ بچنم
تاپەنجەکانم باران داکەن
بەسەر گەڵای گوێزو هه نجیر

بۆ تەونکردنی کرمە ئاوریشمییەکان
بە هه ناسەم بیانکەمە ساباتێ
لە هه ورێکی سپی سۆزدار
سێبەر بکا لەسایەییدا
جۆلانەیەک لەزەنگیانە
نەرم نەرم شەماڵ بیدا ل□ تافگەی پەڵکە زێڕینە
نێرو مێ یەک سەربووردەی ئاو بگێڕنەوە
من لەبیرمن
دڕکەکانی دوێنێ و پێرێی ل□ پام ڕاچوون
شوێنەکانیان ڕەش دەچنەوە
باسی جۆرەکانیان ئەکەن
پۆرگی برینەکانی جەستەم
نۆژەندەبن بە تەوژمی ئازارە تازەکان
وەک کانێوی بنارەکان
لەناکاوڕا گەرم ئەبن ئەتەقنەوە
دڵۆپە ڕەنگاو ڕەنگەکانیان
دەجریوێنن
باسی نازی عیشق ئەکەن
ناچار ئەبم ئاوازەکان
بەئاوی گوڵ بنووسمەوە
هه ندێ وشە سورمەدارەو
هه ندێ وشە بڵێسەیی
هه ندێ بە قامیش ئەنووسم
هه ندێ بە کڵچووك و
هه ندێکیش بە نووکی خەنجەرو چەقۆ
هه ندێ برینیش سڕکراون لەدەرەوەم
بەنەوایێکی سیحراوی
بۆیێ جار جار لە پایزو لەزستانە
لە بەهار لەپاش بارانە
ڕوودەکەمە دەرەوەی شار
لەشوێنی خۆڵ وخاشاك دەگەڕێم
سەیری ڕۆژنامە فڕیدراوەکان و
پەرتوکە بێ بەهاکان ئەکەم
وشە هه ڵکوڕوزاوەکانی خۆم نادۆزمەوە
ئازارە بۆیەکراوەکان ئاشکرائەکەم
لەناوتەمەکان بۆ تیشکی خۆر دائەنیشم
ڕووناهی یە سەڕابییەکان بەیان ئەکەم

داپۆشراوەکان بە خەتی پان
ئەسڕمەوە
من کە دەبینم
لە نێوانی هه ر دوو دەستێ
مەبەستێک لە سەرە پەنجەکان
نەخشی ئایندە دەکا
حەزوو ئارەزوێك شەپۆڵەکانی
بەقەد چیا بەرز ئەبێ
خەیاڵێک باڵدەگرێ و
ترپەی دڵەکان لەنزیکەوە نابیسترێ
ئارەزووە دوورەکان نزیک ئەکاتەوە
لە نێوانی هه ر دوو لێوێ
وشەیەک باسی تام و ئازادی ئەکا
لەنێو هه موو دڵۆپە شەونمێکی پڕشنگدار
نازی گوڵێکی بۆندار
بووڵبوڵێ باسی جوانی ئەکا
وشەکانی ئەنووسمەوە
کە شمشالێک بە فووی سووتانی
باس لە گەڵا ژەنگڵێدراوەکان ئەکا
باس لە هه نگاوی ئاگرینی
شێتانەی پایزو گوڕکانە دروستکراوەکانی
چەرخ ئاکا
پووش وپەڵاشە جێماوەکان ئەبینم
لەنەکاوڕا لە دۆڵی هاوارو ڕۆڕۆ
ئەبن بە هێزی نەبڕاوە
بە تەوژمی گڕو هه ناسە بڵێسە دارەکانیان
ئەبن بە گەردەڵووڵ و
هێرش دەکەنە سەر تەلارە بەرزەکانی شار
لەترسانە ڕوودەچن و
کەندەڵانێك باس لە بۆنی گووفەک ئەکا
من پەرتوکێکی ناو تەپ و تۆزاکانی
ئەو گێتە شێتەم
بۆیە جار جار شیعرەکانم وێڵ گەرد ئەبن
شار جێدێڵن
ئەوانەی دووچاری قورس هه رس کردن هاتوون
ڕاویان ئەکەن یان زیندە بەچاڵیان ئەکەن
یان وشەکانی لەژوور بۆ سەر

بەناو خۆیان ئەنووسنەوە
بە هه ورە ڕەشەکانیان، ئاسمان دائەپۆشن
بێ ڕەحمی لە چەهرەیان دەخوێنمەوە
ژەهر دائەکەن
بەسەر گوڵە سەوزەکانی بەهار
ناڕەونەوە
من بەتەنیا ناڵە ناڵم ،بۆ شیعرە وەک باخەوان
هه رکە هاوارم ئەنووسم،ئەبمە کێوی چراخان
بۆ سەلاوی بووڵبوڵانم،موشتاق نەغمەی تازەمە
بۆ نەسمی سروەی شەمسم،لەسەمان باڵای گوڵان
سەیری داری ڕوح گەڵاکەی چۆن وەریوە گیانەکەم
زەردو بێ هێزو مەلوولم ووشك بوو دوو چاوەکەم
بۆیە پێنووسم ئەنووسێ دەرد لە گێتی شێتەوە
تابمێنێ سۆزی شیعرم یار کەهات بیخوێنتەوە
کەی دێیتەوە؟
بەرهاتنت بۆنی مسکت سەلاو بکا
ئەستێرەی ڕۆژ ساقی مەی بێ
مانگ خەرمانەی باڵات بکا
لاشەی سووتاوم خۆڵە مێش
لە باوەشت خونچە دەرکا
پێنووس پڕ بێ لە بۆن عەترت
باسی ناڵەی هیجرت بکا
ئەو دەشتەی دڵ
پڕ بێ لەگوڵ
قامیشەکان نەوا بچڕن
مردوی هاوین بژیێنەوە
شەماڵ ئاوازی جۆشبدا
من و پێنووس گژو گیا
پێکڕا هه موو بکەین سەما
—
ناوی شەمسم دا بەکۆڵم ڕەفیقان دێوانەمە
پرسی ناوی ئەو دەکەم بێهۆش و وێرانەمە
ل□ نەسیمی سوبح ئەپرسم کوانێ بۆنی دوڵبەرم
شەرمەندە بەبێ وڵامە لەدەوری پەروانەمە
****
بێگەرد
١ی٨ی٢٠١٧

ریفراندۆم کارتی دەستی هەردوو بەرەکە … عیماد عەلی

وائێستا و پاش راگەیاندنی بابەتی ریفراندۆم، هاوکیشەکان گۆران و دووبەرەی جیاواز چوونە سەر بەرەکانی تری بەرامبەر بەیەك لە ململانێکانی کوردستاندا .
بەرەی پارتی بۆ خۆرزگاربون و بازدان بە سەر سەرجەم کێشە و قەیرانەکاندا، دەیانەوێت بەهەر شێوەیەك بێت پرۆسەی ریفراندۆم جێبەجێ بکرێت، ئەمەش نەك لەبەر گەیشتن بە دوائامانجی گەلی کوردستان وەك یەکەم مەبەستی بۆ بەدیهێنانی خەونی خەڵکی ستەمدیدە بەڵکو بۆ زیاتر خۆقوتارکردنی حزبی و شەخسی لە شکست و دەردانی قەیرانەکان و ئەو هەموو هەنگاوە سیاسی و ئابووریە هەڵەیەی لەم دوو دەیەدا ناویانە و دەرئەنجامەکەی بە ماڵوێرانی کەوتۆتەوە .
لە بەرامبەردا، گۆران و هاوکوفەکانی وەك بەرەی نەیار کە هەر لەسەرەتاوە بۆ ئەوەی بۆ تاقە سەعاتێکیش بوەستن و دراسەتی ئەم هەنگاوە بکەن، نەیاریی خۆیان نیشان دا و، تەنها لەروانگەی ئەوەی حزب و کەسە نەیارە رکابەرەکە ئەمەی کردووە و بۆ مەبەستی تەسکی حزبی ئەم هەنگاوەی ناوە، هەڵوێستیان دەربری و بە هەڵیان زانی کە تۆڵەی داخستنی پەرلەمان و دەرکردنی وەزیرەکانیان بکەنەوە و ئەم پرۆسە نەتەوەیی و نیشتمانیە بکەنە ئامرازێکی ململانێ لەبەرامبەر نەیارەکەیان و وەك کارتێکی فشار بەکاری بێنن . لەم نێوەندەشدا خەڵکی مشەخۆری تری سیاسی و سەرمایەدار وبەناو رۆشنبیری بەدەر لەم دووبەرەیە دەیانەوێت نان و پیاز بە خەون و ئامانجە گەورەکانی گەلی کوردستانەوە بخۆن .

لایەنی سێیەمیش کە لە یەکێتی دا خۆی دەنوێنێت، هەڵوێستەکانیان وادەردەکەوێت کە ئامانجیان زیاترکردنی جەماوەری و یاریکردنە لەو بەینەدا ئەگەر زۆرجاریش نەرمە هەڵوێستێك لە قازانجی میلەتەکە بکەوێتەوە، بەڵام ئەوەی لەبەرچاویانە ئەوەیە کەچۆن بگەنەوە پێگەی جاریجارانیان و لە هەڵبژاردنەکانی داهاتوویان زیان نەکەن و لەم بارەوە دەستیان بەستراوەتەوە و تا ئێستا لە گرێی هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان و کەمبونەوەی دەنگەکانیان دەرنەچوون، جگە لە کێشە نێوخۆییەکانیان .

چەند لایەنێکی بچوکی تریش کە لەم نێوەندەدا خولدەخۆن و مەبەستی تەسکی نێوخۆیی و حزبی خۆیان و لە بازنەی تەسکی بەرژەوەندیە بچوکەکانیان نەبێت بە هیچ شێوەیەکی تر دەرنەچون و لەوە زیاتر هیچیان پێناکرێت .
لەم نێوەندەدا، ئەوەی جێگەی داخە، کە لە ئاستی دەرەوەدا نە دۆستێکی دڵسۆزی خاوەن توانا و بریار و قورسایی، نە وڵاتێکی دوور لە بەرژەوەندی تایبەتی خۆی، نە خەڵکێکی سەرمایەداری گەورە و بە توانای دونیای سەرمایەداری و نە هاورێیەکی دڵسۆز و بەتوانا و مەردخاسمان هەیە و، لە ئاستی ناوەوەش نە دەزگایەکی توێژینەوەی باوەرپێکراو، نە دەستەیەکی بێلایەنی خاوەن بیروبۆچونی سەربەخۆ، نە مەرجەعێکی نەتەوەیی و نیشتمانی و، نە داداگایەکی بێلایەنی خاوەن دەسەڵاتی حەقانی و یاسابەدەست و، نەش کۆمەڵگەیەکی هۆشیار و خاوەن رای گشتی و فشاری راست، بوونی نیە لەم کوردستانەدا، بۆ ئەوەی رایەکی دروست و هەڵوێستێکی گونجاو دەربرێت و هەمووان بە راستی بزانن و دوایبکەون .

پاش ئەو هەموو قوربانی و خوێنرشتن و ماڵویرانیەی گەلی کوردستان بەدرێژایی دەیان سالی خەبات و گیانفیدایی، وا ئێستا بەداخەوە پیرۆزترین ئامانجی کراوەتە کارتێکی سیاسی نێوخۆیی لە ململانێی لایەنە نەیارەکانی کوردستاندا و هەر یەکە و بۆ مەبەستی تەسکی حزبی و شەخسی و بەکارهێنانی خودی پرۆسەکە و ئامرازگەلێکی پەیوەند بەو پرسەوە ململانێ و کێبرکێ بۆ بەدەستهێنانی ئامانج و مەبەستی بچوکی حزبی دەکات و هەر یەکە و کۆمەڵێك دەربار و ملکەچی سیاسی و بەناو رۆشنبیری بۆ خۆی مسۆگەر کردووە کە تەنها لە روانگەی تەسکی خۆیەوە شیکردنەوە و ئیدیعای راستی راوبۆچونی خۆی دەکات و بەهیچ شێوەیەك نەك هەر هەڵوێست و راوبۆچونی بەرامبەرەکەی ناخوێنێتەوە بەڵکو بەرژەوەندی گەلی کوردستانیشی بە رەهایی فەرامۆش کردووە .

بۆیە، دەکرێت بڵێین، ئەگەر ئەم هەنگاوە کتوپر بوو،لەدەرئەنجامی بیرکردنەوەیەکی تاك حزبی و شەخسی و بۆ مەرامی بەدەر لە جەوهەرو ئامانجی خودی پرۆسەکە نراوە و، ئەم پرۆسەیە دەچێتە مەیدانی سەرکیشیەکی گەورەوە و دەرەئەنجامەکەی گوماناوی و لێڵە، بەڵام سەرەرای ئەو رێگریە سەرەکیە دەرەکی و ناوەکیانە، ئەنجامدانی لەم کاتەدا زۆر باشترە لە دواخستنی و دەکرێت لەو باوەرەدابین کە دەردانەکانی لە حاڵەتی سەرکەوتن یان شکستدا لەرۆژی تر کەمتر بێت، ئەگەر هەنگاوەکانی زۆر بە وردی و دراسەتەوە بنرێت .
ئەوەی جێگەی داخە کە رۆژانە لە جیاتی دراسەت و توێژینەوەی وردی

ئەم پرۆسە زۆر چارەنوسساز و مێژوییە بخوێنینەوە، پێشنیاری سەیروسەمەرەی جۆراوجۆری وا دەبیستین تەنانەت لە لایەن خەڵکانی خاوەن پێگەی نێو سیاسەتمەدار و رۆشنبیرانی لایەنداری بەناو بێلایەنەوە کە کورتبینیەکی یەکجار گەورەی پێوە دیارە و بێمان دەردەکەوێت کە ئێمە مێژوو دووبارە دەکەینەوە و خەڵکێکی وا لەنێو کایە سیاسی و رۆشنبیری و کۆمەڵایەتیەکەماندا هەیە کە کتومت هەمان شێوەی راوبۆچونی سەردەمی دەقیانوسیان هەیە.